ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 53 (1690) | Аўторак, 3 ліпеня 1962 года | Цана 4 кап.

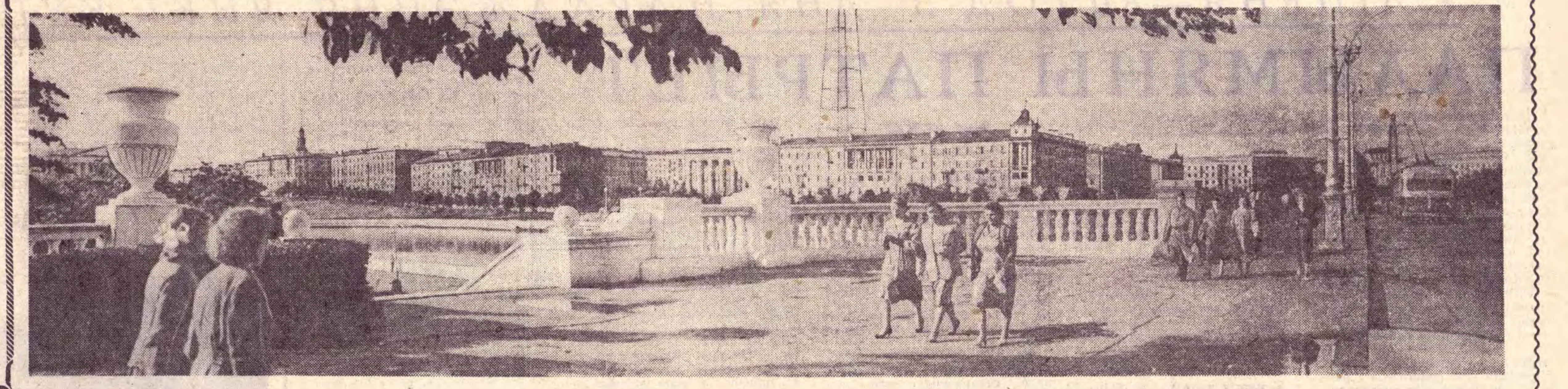

Спыніўся чалавек ля руін, прачытаў на сцяне надпіс: «Адродзім наш родны Мінск! Зробім яго горадам-садам!» — крышку недаверліва паківаў галавой.

— Калі тое будзе? Унукі мае ўбачаць, а мне, напэўна, ужо не давядзецца...

Так было васемнаццаць гадоў назад. Так было ў тыя дні, калі фотакарэспандэнт Ул. Лупейка зрабіў у цэнтры горада вось гэтыя два здымкі, якія вы бачыце ў сённяшнім нумары. А цяпер на месцы руін... Урэшце, паглядзіце самі на здымак уверсе (фота Ул. Крука).

Чалавек, які сумняваўся васемнаццаць гадоў назад, кожны дзень праходзіць па светлых праспектах, скверах, парках. І ніколі не перастане ён здзіўляцца, радавацца і ганарыцца казкай, здзейсненай рукамі людзей.

З „ЛЕЙКАЙ“ І З БЛАКНОТАМ

Уладзімір ЛУПЕЙКА,
Фотакарэспандэнт БЕЛТА

МАЕЙ старой партызанскай «лейцы» выпала на долю незвычайная місія. Яна была ў руках першага фотакарэспандэнта, які разам з войскамі Савецкай Арміі ўвайшоў у Мінск на світанні 3-га ліпеня 1944 года.

Як расказаць аб гэтых днях? Пра іх так многа напісана, знята столькі кінакадраў! Тым, хто сам не быў удзельнікам гэтых падзей, усё ўжо здаецца, напэўна, добра вядомым — і як сустракаў Мінск сваіх вызваліцеляў, і якія пачуцці выклікалі ў сэрцы кожнага савецкага чалавека страшэнныя руіны горада. Але для нас, для тых, хто ўвайшоў у Мінск 18 гадоў назад, уражанні не сціраюцца, не старэюць. І цяпер у памяці ўсё яшчэ выплываюць новыя дэталі, сустрэчы. Здаецца, не ўсё яшчэ расказана, не пра ўсё напісана, не ўсе фотакадры тых дзён уважліва разгледжаны людзьмі. А мне гэта здаецца асабліва яшчэ і таму, што многія мае здымкі, зробленыя ў першыя гадзіны вызвалення Мінска, наогул не захаваліся. Я адправіў неапрацаваную плёнку самалётам у Маскву, у фотахроніку ТАСС. І дагэтуль не ведаю, які лёс напаткаў яе ў дарозе. Паветраныя баі над горадам не спыняліся яшчэ даволі доўга.

...Мне хочацца пачаць свой расказ з адной сустрэчы, якая адбылася на подступах да Мінска, недалёка ад Барысава. Гітлераўцы ўзарвалі мост праз Беразіну і на некаторы час затрымалі наступленне нашых войск. Толькі пачалі сапёры ладзіць пераправу, як на іх галовы наляцеў страшэнны шквал агню. Пачалася бамбёжка. Ля пераправы засталося некалькі чалавек, выпадкова там апынуўся і я. Абвешаны фотаапаратамі, у сваім фантастычным партызанскім адзенні, я выклікаў у салдат і афіцэраў даволі падазроныя пачуцці. Мяне на кожным кроку спынялі, правяралі дакументы. Падазроны позірк кінуў на мяне і чалавек, якому я паспрабаваў памагчы цягнуць да пераправы бэльку. Я не вельмі яшчэ разбіраўся ў той час у пагонах Савецкай Арміі і таму не ведаў, хто ён. А ён таксама пацікавіўся маёй асобай і, высветліўшы, што я фотакарэспандэнт ТАСС, хачу трапіць у Мінск разам з часцямі Савецкай Арміі і блукаю тут у пошуках транспарту, жыва адгукнуўся:

— А я магу вам быць чым-небудзь карысным? Я — Чарняхоўскі... Пачакайце, вось толькі ўвойдзем у Барысаў, я дам вам спецыяльную машыну.

Бамбёжка не спынялася ні на хвіліну. Ні на хвіліну не адыходзілі ад пераправы генерал арміі Чарняхоўскі і камандуючы бронетанкавымі войскамі Ротмістраў. А варта было мне выйсці з прыкрыцця і далучыцца да тых, хто пад шквалам агню ставіў пераправу, як тут жа раздаваўся гнеўны вокліч Чарняхоўскага:

— Ідзіце адсюль! Хутка! Я не хачу адказваць за ваша жыццё.

Чарняхоўскі стрымаў сваё слова. Як толькі ўзялі Барысаў і нашы войскі рушылі на Мінск, ён вызеліў санітарную машыну для групы журналістаў. Але яе «акупіравалі» больш увішныя за нас кінарэпарцёры. І мне разам з Васілём Бурносавым, які быў у той час намеснікам рэдактара газеты «Чырвоная змена», давялося дабірацца ў Мінск з першымі аўтаматчыкамі, якія «прачасалі» дарогу да горада.

І вось ужо пстрыкае «лейка». За кадрам кадр... Гараць будынкі, кідаюцца на шыю нашым байцам людзі, з'яўляюцца на сценах надпісы: «Мінск узяты! Наперад, на Захад!». Я стараюся ўсюды паспець, каб нічога не прапусціць, каб першыя «гарачыя» паведамленні тэрмінова трапілі ў друк, расказалі людзям аб гэтых гістарычных гадзінах. Каля Дома афіцэраў стаяў першы танк, які ўвайшоў у горад. Ну, хіба ж можна абмінуць такі кадр? Кінуўся здымаць танк на фоне ўцалелага будынка, пстрыкнуў апарат, але атрымаўся... ужо іншы кадр — будынак Дома афіцэраў, ахоплены полымем. Гітлераўцы замініравалі ўсе ўцалелыя будынкі, і ў першыя дні вызвалення Мінска такія «сюрпрызы» здараліся нярэдка.

З многіх незабыўных сустрэч тых дзён у памяці асабліва захавалася адна. Пры 3-й савецкай бальніцы, што знаходзіцца на вуліцы Леніна, жыў стары вартаўнік. Прозвішча яго было, здаецца, Мурашка. Я трапіў да яго выпадкова і якраз у тую хвіліну, калі ён разам з сынам і жонкай адкопваў з зямлі два помнікі Леніна. Адзін невялікі бюст, другі — вялізарны, ён наўрад ці змясціўся б у звычайным пакоі. Я толькі дзіву даваўся, як удалося старому вартаўніку закапаць гэты помнік і зберагчы яго на працягу ўсіх чорных дзён фашысцкай акупацыі. Зрабіў здымак помнікаў, сфатаграфаваў самога Мурашку. Гэтыя здымкі абышлі многія газеты не толькі нашы, савецкія, але і замежныя. Вялікая любоў простага савецкага чалавека да Ільіча была мацнейшай за страх смерці. Я ніколі не забуду гэтага чалавека. І заўсёды, калі здараецца трапляць цяпер на тэрыторыю бальніцы, дзе бачу я зноў гэты помнік, думаецца: чаму б не прыладзіць тут якую-небудзь невялічкую дошчачку, з надпісам, што расказваў бы мінчанам і гасцям, якія наведваюць наш горад, аб гісторыі гэтага помніка, аб гісторыі подзвігу. Тым больш, што і жыццё і смерць вартаўніка Мурашкі заслугоўваюць гэтага. Мне расказвалі, што ён загінуў на пажары, ратуючы адзін з будынкаў бальніцы.

Успамінаеш першыя дні пасля вызвалення Мінска і міжволі думаеш: кожны будынак, кожны камень, кожны помнік можа столькі паведаміць людзям гераічнага і незвычайнага, захаваць для гісторыі імёны, факты, падзеі.

Дзень за днём, крок за крокам, за кадрам кадр. Спачатку аб'ектыў «лейкі» знаходзіў страшэнныя малюнкі разбурэння, смерць, спусташэнне. Сляды фашысцкай акупацыі, адлюстраваныя на фотаздымках, абуджалі гнеў і нянавісць людзей. Мне з фотаапаратам давялося быць у Трасцянцы, у лагеры смерці. Я зняў там па гарачых слядах усё, што пакінулі пасля сябе фашысты, перадаць жа гэта словамі ніколі не змог бы. Фотаздымкі сказалі лепш, чым самае гнеўнае слова. Вы памятаеце іх? Калючы дрот, сродкі вынішчэння людзей, народжаныя фантазіяй цывілізаваных выродкаў і мноства, бясконцае мноства мёртвых цел... Мяне лічылі чалавекам не з палахлівага дзесятка. Але тут упершыню задрыжала мая рука, і фотааб'ектыў не адразу знайшоў патрэбны ракурс.

Усё, што давялося мне здымаць у Мінску потым, можна было б назваць своеасаблівым летапісам горада, зробленым фотаапаратам. Вось ужо на ўцалелых сценах руін з'явіліся надпісы: «Патрабуюцца на работу на хлебазавод...», «Патрабуюцца на работу ў магазінах...», «...на заводы». Першы здымак я зрабіў на заводзе імя Кастрычніцкай рэвалюцыі. Рабочыя прыбіраюць смецце, прыстасоўваюць станкі. А вось яшчэ адзін вясёлы здымак. Думаю, што мінчанам прыемна будзе ўспомніць. Пайшоў першы трамвай. Якая гэта была добрая навіна! Трамвай, абляплены людзьмі — нават наверх залезлі дасціпныя хлапчукі — рушыць па Савецкай вуліцы. З тратуараў, як самага высокага госця, вітаюць трамвай мінчане. На прыпынку да вагона падышоў пажылы чалавек і ласкава правёў рукою па свежай фарбе. Прывітаўся з першай ластаўкай мірнага жыцця на вуліцах нашага горада.

Мне як фотакарэспандэнту ТАСС, а потым БЕЛТА выпала на долю здымаць усе больш-менш значныя падзеі ў нашым горадзе. Першы новы будынак і апошнія руіны. Першую ліпу на вуліцах Мінска і разложысты сквер на вуліцы Янкі Купалы. Першую паштовую скрынку — і будынак Галоўнага паштамта. Гісторыя адраджэння горада клалася ў метры, дзесяткі метраў фотаплёнкі. Усё прайшло праз аб'ектыў апарата — і першы цэх аўтамабільнага завода, і першы «МАЗ» з эмблемай зубра. Першы трактар і статысячны юбіляр... Пайшла ў адстаўку мая «лейка». На змену ёй прыйшоў «зоркі», новы, удасканалены фотаапарат з найлепшым аптычным прыстасаваннем. Сціплая «лейка» не здольна была б ахапіць велічныя панарамы нашага жыцця, і я развітаўся з апаратам без асаблівага шкадавання. Няхай адпачне мой стары таварыш, нязменны спадарожнік ваенных гадоў.

Новыя тэмы здымкаў хвалююць нас, фотакарэспандэнтаў, сёння. У подыху васемнаццатага мірнага года нашай рэспублікі — працоўная слава мінскіх камвольшчыкаў і полацкіх нафтабудаўнікоў, шахцёраў Салігорска і хлебаробаў Гомельшчыны. Кожны з новых здымкаў, прысвечаных працоўнаму гераізму нашых людзей, калі-небудзь таксама будзе належаць гісторыі.

СТРЫМАЦЬ РУКУ ЗАБОЙЦАЎ!

Заір АЗГУР,
народны мастак БССР

Я прачытаў у газеце паведамленне аб тым, што ў ЗША зроблены 40-ы падземны ядзерны выбух. Дзве ядзерныя ракеты знаходзяцца ў глыбіні акіяна. Апошні выбух быў падземны. Паведамленне надрукавана ва ўсіх газетах свету. І мне думаецца, што наўрад ці знойдзецца хоць бы адзін сумленны чалавек, якога б гэта не абурыла, не выклікала б пачуцця гневу.

Няўжо амерыканскі народ, яго дзеячы культуры і мастацтва не бачаць, куды ўзялі шалёны разгон мілітарысты Пентагона? З кожным новым атамным выбухам у космасе, з кожным ядзерным выпрабаваннем навісаюць чорныя хмары над чалавецтвам, згушчаецца атмасфера падазронасці, недавер'я, вырастаюць паганкі «халоднай вайны», не гаворачы ўжо аб тым, што самі па сабе атамныя выпрабаванні ў космасе пагражаюць нармальнаму жыццю людзей.

Савецкія людзі — рабочыя і калгаснікі, пісьменнікі і мастакі хочуць сябраваць з амерыканскім народам, бачыць прадстаўнікоў гэтай вялікай краіны ў сябе добрымі гасцямі, членамі культурных дэлегацый, турыстамі, а не ворагамі, не забойцамі.

Мне хочацца звярнуцца не толькі да дзеячоў культуры і мастацтва, а хочацца крыкнуць — каб хапіла голасу — на ўвесь свет: Людзі! Спыніце чалавеканенавіснікаў! Затрымайце руку, якая зрабіла замах на свет.

Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў у сваім пасланні старшыні ЦК Кампартыі Японіі С. Насака вельмі вобразна сказаў:

«Я не веру, што чалавецтва стане падобным да Касандры са старажытнай міфалогіі, якая, прадбачачы будучыя няшчасці, у прыватнасці, пагібель Троі, не ў стане была нічога прадпрыняць і не магла пераканаць іншых прыняць меры да іх прадухілення. Мы глыбока перакананы ў тым, што ў барацьбе супраць цёмных сіл вайны перамогуць светлыя сілы міру і розуму. Але для гэтага народам свету трэба захоўваць высокую пільнасць перад тварам небяспечных дзеянняў заходніх дзяржаў».

Актам такой высокай пільнасці людзей добрай волі з'явіцца Сусветны кангрэс у Маскве, які пачне сваю работу ў першай дэкадзе ліпеня. З усіх канцоў зямлі прыедуць дэлегаты гэтага кангрэса. На ўсіх мовах, што існуюць на планеце, прагучыць рашучы пратэст дзеянням амерыканскага ўрада, рашучае «не» ядзерным выпрабаванням, рашучае патрабаванне спыніць руку забойцаў!

„Космас-6“ у палёце

30 чэрвеня 1962 года ў Савецкім Саюзе зроблен паспяховы запуск на арбіту чарговага штучнага спадарожніка Зямлі «Космас-6». На спадарожніку ўстаноўлена навуковая апаратура, прызначаная для працягвання даследаванняў касмічнай прасторы ў адпаведнасці з праграмай, аб'яўленай ТАСС 16 сакавіка гэтага года. Акрамя навуковай апаратуры, на борце спадарожніка «Космас-6» устаноўлена шматканальная радыётэлеметрычная сістэма і радыётэхнічныя прылады для вымярэння траекторыі. На спадарожніку маецца кароткахвалевы перадатчык, які працуе на частаце 90,0233 мегагерц.

Па папярэдніх дадзеных, палёт спадарожніка праходзіць па арбіце, якая мала адрозніваецца ад разліковай. Перыяд абарачэння спадарожніка роўны 90,6 мінуты, вугал нахілу арбіты да плоскасці экватара 49 градусаў, максімальнае аддаленне ад паверхні Зямлі складае 360 кіламетраў, а мінімальнае аддаленне роўна 274 кіламетрам. Радыётэлеметрычная інфармацыя, прынятая з борта спадарожніка, сведчыць аб нармальным функцыяніраванні ўсіх бартавых сістэм. У каардынацыйна-вылічальны цэнтр паступае тэлеметрычная інфармацыя, а таксама дадзеныя аб прыёме радыёсігналаў перадатчыка «Маяк».

Абмеркаванне кінафільмаў

Днямі адбылося пасяджэнне секцыі дзіцячай літаратуры Саюза пісьменнікаў БССР. На пасяджэнні былі прагледжаны і абмеркаваны дзіцячыя кінафільмы, створаныя Мінскай студыяй навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў: «Марат Казей» — сцэнарый М. Гарулёва, «Вырастай здаровым» — сцэнарый Ю. Багушэвіча, «Раніца жыцця» і «Казка Белавежы» — сцэнарыі М. Калачынскага.

У абмеркаванні кінафільмаў прынялі ўдзел Я. Маўр, А. Якімовіч, Э. Агняцвет, В. Вітка, М. Гарулёў, А. Махнач, А. Мазурава і іншыя.

БУДЗЕМ ЗНАЁМЫ!

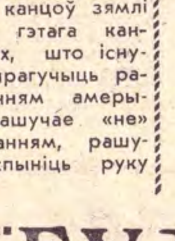

Чарнавіцкі дзяржаўны ўкраінскі музычна-драматычны тэатр імя Вольгі Кабылянскай, створаны звыш трыццаці год назад, упершыню прыехаў на гастролі ў сталіцу Савецкай Беларусі — горад Мінск.

Свае выступленні наш калектыў пачынае сёння спектаклем «Леся» па п'есе нашага мясцовага драматурга М. Андрыевіч. (Дарэчы, гэтым спектаклем было прадстаўлена драматычнае мастацтва Савецкай Букавіны на апошняй Дэкадзе ўкраінскай літаратуры і мастацтва ў Маскве).

Наш тэатр нарадзіўся ў горадзе Харкаве, і называўся ён спачатку Тэатрам рэвалюцыі. Першы ж пастаўлены ім спектакль — «Справа гонару» вядомага ўкраінскага савецкага драматурга І. Мікітэнкі паказаў творчы калектыў са станоўчага боку, як прадаўжальніка рэалістычных традыцый карыфеяў украінскага тэатра Садоўскага, Саксаганскага, Занькавецкай.

Шырокае прызнанне харкаўскіх гледачоў тэатр атрымаў, паставіўшы такія п'есы, як «Страх» і «Далёкае» А. Афінагенава, «На захадзе бой» Ус. Вішнеўскага, «Майстры часу» І. Качэргі, «Порт-Артур» Л. Нікуліна, усе п'есы І. Мікітэнкі, «Таня» А. Арбузава, «Жалезная брыгада» Я. Гарадскога. Гэтыя спектаклі сведчылі аб яснай і мэтанакіраванай рэпертуарнай лініі, аб сцвярджэнні на сцэне новага героя-сучасніка.

Пасля ўз'яднання ў 1940 годзе Букавіны ў адзіную Украінскую сацыялістычную дзяржаву наш калектыў пераехаў працаваць у горад Чарнавіцы. Ён стаў актыўным прапагандыстам перадавой савецкай культуры ў маладой вобласці Украіны.

У Чарнавіцы тэатр прыехаў з багатым рэпертуарам, у якім налічвалася васемнаццаць спектакляў. Сярод іх ганаровае месца займала глыбока паэтычная казка Лесі Украінкі «Лясная песня», якою трупа і пачала творчую дзейнасць на Букавіне.

Вялікая Айчынная вайна на некаторы час спыніла нашу творчую працу ў маладой украінскай вобласці. Калі ў верасні 1944 года Чарнавіцы былі вызвалены ад гітлераўцаў, тэатр вяртаецца ў свой горад і зноў разгортвае кіпучую дзейнасць. Трупа яго папаўняецца новымі таленавітымі акцёрамі, штодзень удасканальваецца яе майстэрства.

Тэатр паставіў усе п'есы А. Карнейчука, творы Ус. Вішнеўскага, К. Трэнёва, Б. Лаўрэнёва, К. Сіманава, Я. Галана, В. Сабко, А. Арбузава, В. Розава і іншых аўтараў. Класічная драматургія прадстаўлена ў рэпертуары тэатра творамі Горкага і Гогаля, Грыбаедава і Астроўскага, Карпенкі-Карагі і Старыцкага, Шэкспіра і Мальера, Шылера і Гальдоні.

Мы ставілі таксама п'есы пісьменнікаў братніх рэспублік краіны, сярод іх — п'есы Кандрата Крапівы і Андрэя Макаёнка, з латышскай класікі — Яна Райніса, сучаснага кітайскага драматурга Цао Юя, балгарскага — Орліна Васілева, польскага — Ежы Лютоўскага, румынскага — Тэадора Мушатэску і іншых.

У пасляваенныя гады шмат намаганняў тэатр прыкладае да стварэння свайго арыгінальнага рэпертуару. Так быў пастаўлены спектакль «Зямля» па аповесці Вольгі Кабылянскай, імя якой цяпер з гонарам носіць наш тэатр. Папулярнасць гэтага спектакля і высокая ацэнка яго ў гледача з'яўляюцца добрым прызнаннем працы ўсяго калектыву і пастаноўшчыка народнага артыста СССР В. Васількі (ён жа аўтар інсцэніроўкі аповесці).

Многа творчых сіл прыкладаем мы да таго, каб стварыць новую драматургію аб сучасным жыцці Савецкай Букавіны. Тэатр наладзіў творчыя сувязі са здольным пачынаючым аўтарам Зіновіем Пракапенкам. У выніку такога супрацоўніцтва і былі намі пастаўлены яго п'есы «Веснавы паток» і «Яраслава». У «Веснавым патоку» аўтар і тэатр паказалі станаўленне калгаснага ладу на букавінскай зямлі, расказалі пра ўзнікненне новых узаемаадносін паміж сялянамі ў працэсе сацыялістычных пераўтварэнняў. «Яраслава», працягваючы гэтую ж сучасную тэму, адлюстроўвае жыццё букавінскіх рабочых-тэкстыльшчыкаў, іх барацьбу з перажыткамі капіталізму ў свядомасці чалавека.

Трывала замацаваліся ў нашым рэпертуары спектаклі «Лук'ян Кабыліца» Л. Балкавенкі і Г. Мізюна, «Я веру» маладых мясцовых драматургаў М. Акіменкі і М. Андрыевіч, «Днястроўскія кручы» А. Ананьева (па Ю. Федзьковічу).

Мы пакажам мінчанам сучасныя пастаноўкі: «Леся» М. Андрыевіч, «Фараоны» А. Каламійца, «Севастопальскі вальс» Е. Гальперынай і Ю. Аненкава, вядомы твор украінскага драматурга Ул. Сухадольскага «Устым Кармалюк». Мы прывезлі ў Мінск і п'есы ўкраінскай класічнай драматургіі такія, як «Тытарыўна» М. Крапіўніцкага (па Т. Шаўчэнку), «У нядзелю рана зелле капала...» В. Кабылянскай, якія ўпершыню ў гісторыі ўкраінскага тэатра атрымалі жыццё на нашай сцэне. Мінчане ўбачаць таксама музычную драму «Цыганка Аза» М. Старыцкага, трагедыю «Урыель Акоста» нямецкага драматурга К. Гуцкова, п'есу сучаснага італьянскага драматурга А. Нікалаі «Сеньёр Марыо піша камедыю» і п'есу «Тэўе-малочнік» Шолам-Алейхема. У гэтых спектаклях прымуць удзел: народныя артысты УССР П. Міхневіч, В. Сакірка, заслужаныя артысты УССР А. Янушэвіч, В. Зімняя, Ю. Вялічка, Ю. Казакоўскі, П. Сталярэнка-Муратаў, В. Жыхарскі, вядучыя майстры тэатра Л. Луганская К. Цыпа, В. Беспалетава, В. Гал-Савальская, Л. Грынчанка, М. Чаплінская і іншыя.

За трыццаць год творчай работы Чарнавіцкі тэатр гастраліраваў больш чым у сямідзесяці гарадах Савецкага Саюза. З пачуццём вялікай радасці і творчага хвалявання чакае наша трупа сустрэчы з патрабавальным гледачом Савецкай Беларусі.

Б. БОРЫН,
народны артыст УССР, галоўны рэжысёр Чарнавіцкага ўкраінскага музычна-драматычнага тэатра імя В. Кабылянскай.

ПАЛЫМЯНЫ ПАТРЫЁТ

Якуб УСІКАЎ

Невымерная наша любоў да роднага краю, да тых бясконца дарагіх і незабыўных мясцін, дзе мы нарадзіліся і выраслі. Цяжка і хваравіта перажывае чалавек вымушанае расстанне з бацькаўшчынай і па народнай традыцыі заўсёды імкнецца спачыць навечна ў роднай зямлі. Айчына стала для нас другой маці і мы з пашанай і гордасцю называем яе маці-Радзімай.

Няма больш высакароднага грамадзянскага пачуцця, чым любоў да роднага краю, да звычаяў і традыцый бацькаўшчыны, чым клопат аб яе славе, велічы і лепшай будучыні. Крыніцай усіх працоўных і баявых подзвігаў людзей-герояў нашай [illegible] заўсёды быў патрыятызм. Нездарма ж Уладзімір Ільіч Ленін назваў патрыятызм адным з найбольш глыбокіх пачуццяў, замацаваных вякамі і тысячагоддзямі адасобленых айчын.

Па вызначэнню М. Чарнышэўскага, гістарычнае значэнне кожнага вялікага чалавека вымяраецца яго заслугамі перад радзімай, яго чалавечая вартасць — сілаю яго патрыятызму.

Слаўныя дзеячы культуры нашай краіны заўсёды былі палымянымі патрыётамі. Яшчэ ў першай чвэрці XVI стагоддзя Георгій Скарына, кіруючыся высакародным пачуццём любві да роднага краю, разгарнуў шырокую друкарска-асветніцкую дзейнасць сярод беларускага народа, прыналежнасцю да якога ён дужа ганарыўся і таму заўсёды называў сябе доктарам Францішкам Скарынаю са слаўнага горада Полацка.

Глыбокімі патрыятычнымі пачуццямі кіраваліся ў сваёй працы і барацьбе Кастусь Каліноўскі і Францішак Багушэвіч. Але, бадай, ніхто з беларускіх пісьменнікаў не зрабіў столькі для ўздыму патрыятычнага духу працоўных мас Беларусі, росту іх палітычнай і нацыянальнай свядомасці, як Янка Купала: яго дзейнасць у гэтым сэнсе была сапраўдным гераічным подзвігам. У змрочны час разгулу бізуна і куль, калі жорстка, бязлітасна каралася ўсякае імкненне народа да палітычнай свабоды, а Беларусь [illegible] гнёт, была пазбаўлена свайго імя і зняважліва называлася «Паўночна-заходнім краем», — знайшоўся беларускі паэт, які ва ўвесь голас, смела і мужна, горда і адкрыта, звяртаючыся да сваёй ліры-жалейкі, усклікаў:

Апявай нядолю,
Апявай няволю
І грымі свабодай,
Што жыве край родны!

Беларусі патрэбен быў пясняр, які мог бы весці гутарку з цэлым народам, падслухоўваць думкі мільёнаў сэрцаў і клікаць іх да свабоды, шчасця. Такім паэтам і суджана было стаць Янку Купалу. У вершы «Я не паэта» ён пісаў:

Кожны край мае тых, што
апяваюць,
Чым ёсць для народа ўпадак
і хвала.
А беларусы ж нікога не маюць,
Няхай жа хоць будзе Янка
Купала.

У многіх творах, асабліва ў вершах «Гэта крыж, што жыве Беларусь», «Роднае слова», «Ворагам беларушчыны», «З песень аб сваёй старонцы», «Брату ў чужыне», «Бацькаўшчына» і іншых Янка Купала ў хвалюючых, высокамастацкіх радках выказаў замілаванне лірычнага героя да роднага краю і гнеўную ненавісць да здраднікаў — бязродных касмапалітаў. Паэт называў сябе мільённай часцінай родных ніў. Гаворачы аб Бацькаўшчыне, ён пісаў:

Грудзьмі тулюсь я к ёй, як да
матчыных грудзей.
І калі здзекавацца нада мною
хтосьці —
Над Бацькаўшчынай здзекаецца
ён маей,
Калі ж над ёй — мяне тым
крыўдзіць найцяжэй.

Патрыятызм Янкі Купалы — гэта не пасіўнае суазіранне навакольных з'яў, знаёмых з дзяцінства, не бясплоднае захапленне красою і хараством роднай прыроды. Дбаць аб шчасці і росквіце Радзімы, значыць, клапаціцца аб лёсе і дабрабыце яе народа. Натуральна, што ў патрыятызме Янкі Купалы [illegible] «красу жыцця і прыроды», Янка Купала ў 1913 годзе выступіў з палемічным артыкулам «Чаму плача песня наша?», у якім даў адпор буржуазным эстэтам і абараніў прынцыпы рэвалюцыйна-дэмакратычнага мастацтва. Ён давёў, што песняры з народа не маглі «апяваць толькі хараство сваёй бацькаўшчыны, не заглянуўшы спачатку на рэальны быт яе сыноў»... У гэтым жа артыкуле Янка Купала выказаў веру ў «той час, калі ўзбудзіцца наш беларускі народ, як адзін, к новаму, светламу жыццю, а яго паэты-прарокі настрояць струны сваіх думак на іншы лад: будуць пяяць аб вялікім багацці і красе сваёй бацькаўшчыны і аб вялікіх радасцях яе верных сыноў».

Не пра вузка асабістыя, карыслівыя мэты дбаў Янка Купала, ствараючы свае песні. «Песня мая не шукае чырвонцаў, будучнасць гэткіх не знойдзе ў ёй плям», — усклікаў паэт. Ён імкнуўся паставіць сваё мастацкае слова на службу працоўным масам, абудзіць іх да актыўнай барацьбы, «выклікаць водклік у сонным сяле», каб, урэшце, «усю Беларусь — неаб'ятну, як мора, убачыць у ясным, як сонца, святле».

У барацьбе за гэтую новую, свабодную Беларусь, за шчасце яе народа гатоў быў загінуць і сам паэт:

За лепшую долю роднага краю,
За сваіх брацціяў ў святой
барацьбе —
Гэтакай толькі смерці жадаю,
Памяткі гэткай чакаю сабе.

Патрыятызм Янкі Купалы, такім чынам, носіць не пасіўна-сузіральны, а актыўны, баявы, рэвалюцыйны характар. Тэма Радзімы ў творчасці паэта непарыўна зліваецца з тэмай рэвалюцыі, з заклікам да рэвалюцыйнай барацьбы. Вось чаму ў Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі Янка Купала ўбачыў ажыццяўленне запаветных ідэалаў працоўнага народа і шчыра вітаў яе ў сваіх вершах і паэмах.

Патрыятызм Янкі Купалы савецкага часу набывае якасна новыя рысы і не ведае ўнутраных супярэчнасцей. Янка Купала як савецкі патрыёт шчыра апявае Радзіму, славіць народ, нашу сацыялістычную дзяржаву, Камуністычную партыю Савецкага Саюза, якая абараняе кроўныя інтарэсы роднай краіны і народа.

Гімнам новай, сацыялістычнай Беларусі з'яўляецца паэма «Безназоўнае», дзе выказана рэвалюцыйная радасць паэта, што яго родная старонка ўрэшце стала гаспадыняй свайго лёсу, атрымала дзяржаўнасць і заняла свой пачэсны пасад між народамі:

Беларусь на куце
Ў хаце сваёй села, —
Чарка мёду у руцэ,
Пазірае смела.
Сядзіць важна, сама
Сабе гаспадыня...

Характэрна, што патрыятызму Янкі Купалы не ўласціва нацыянальная абмежаванасць ці замкнёнасць: яго любоў да роднага краю і народа спалучаецца з павагай да іншых народаў і нацый, да ўсяго працоўнага чалавецтва. Гэтую асаблівасць народнага песняра Беларусі заўважыў яшчэ А. В. Луначарскі. «Прадбачачы росквіт сіл свайго народа, — пісаў ён, — Купала прэтэндуе толькі на раўнапраўе яго з другімі. Ні малейшага ценю імперыялізму, ні малейшага водгуку панскага нацыяналізму, хціўага нацыяналізму мяшчанства вы ў любві Купалы да сваёй радзімы не знойдзеце».

З асаблівай сілай патрыятызм Янкі Купалы выявіўся ў час Вялікай Айчыннай вайны. Яго песня — дзейсная, актыўная, яна атакуе. Слова паэта робіцца зброяй народа. Яно куе мужнасць, падымае ў бой супраць ворага. Палымянай, хвалюючай была яго паэзія і публіцыстыка. Ён ведаў сілу гневу свайго народа, які са зброяй у руках узняўся на свяшчэнную вайну супраць гітлераўскай зграі. У артыкуле «Германскі фашызм — злейшы вораг беларускага народа» Янка Купала ў першы ж месяц вайны выказаў непахісную веру ў перамогу, у разгром ворага. Паэт пісаў:

«Калі вораг сарве яблык, што паспеў у нашым садзе, ён разарвецца ў яго руках гранатай!

Калі ён сажне жменю нашых важкіх каласоў, зерні выляцяць і знішчаць яго свінцовым даджджом!

Калі ён падыдзе да нашых чыстых сцюдзёных крыніц, яны высахнуць, каб не даць яму вады».

Янка Купала не дажыў да перамогі, у якую ён так горача верыў і набліжэнню якой садзейнічаў сваёй творчасцю. Але песня паэта неўміручая, як неўміручыя Радзіма і народ, які даў нам такога выдатнага сына—таленавітага паэта, самаадданага грамадзяніна, палымянага патрыёта.

Янка Купала і Якуб Колас. 1934 г.

«Я НЕ ДЛЯ ВАС, ПАНЫ...»

ПА СТАРОНКАХ ГАЗЕТЫ «НАША НІВА»

На старонках газеты «Наша ніва» на працягу многіх год друкаваліся вершы Янкі Купалы і іншыя яго творы. Усе яны сабраны, выдадзены і сталі здабыткам народа. Куды менш вядомым застаецца тое, што пісалася ў газеце пра Я. Купалу.

Сам паэт адзначаў у сваіх аўтабіяграфічных нататках: «Чытачы аб маіх вершах шмат пісалі, але што — не памятаю, думаю, што хвалілі».

Старонкі «Нашай нівы» яскрава сведчаць, якой сапраўды бязмежнай любоўю карыстаўся Купала ў народным асяроддзі, які вялізарны грамадскі рэзананс набывалі вершы паэта. У адной з карэспандэнцый, апублікаванай у «Нашай ніве» (1911 г., № 2) Змітрок Бядуля пісаў, што калі ён чытаў у вёсцы Пасады Вілейскага павета «вершы нашых паэтаў», сяляне «то чуць не плакалі, то рагаталі як шалёныя».

У нататцы, падпісанай «Янка з-пад Забярэжжа», гаворыцца, што сярод вясковых людзей «ходзяць кніжкі беларускія» і што «надта любяць» вершы Мацея Бурачка і Янкі Купалы («Наша ніва», 1911 г., № 22).

В. Явар — рабочы гуты ў Залессі Вілейскага павета — расказвае ў сваім пісьме ў рэдакцыю (1912 г., № 35), што ішоў ён неяк міма фальварка Ірынава. «Чую адзін хлопчык з гэтай грамадкі гаворa верш па-беларуску. Мяне гэта дужа зацікавіла... «Ты ўмееш гаварыць вершы па-беларуску?» — пытаюся я. — «Умею», — адказаў ён... І хлопчык расказаў мне некалькі вершаў нашых слаўных песняроў — «Явар і каліна» Я. Купалы і «Над калыскай» Я. Коласа».

У № 5 за 1914 г. «Наша ніва» апублікавала артыкул Аргуса, дзе гаварылася пра аднаго інтэлігента, які «дужа сумняваўся» ў тым, што беларуская літаратура будзе мець калі-небудзь свайго Пушкіна, Міцкевіча, Талстога. Чытачам прапаноўвалася выказаць сваю думку аб гэтым. Хутка ў рэдакцыю пачалі прыходзіць пісьмы. Адно з іх (апублікаванае ў № 6 за 1914 г.) мела назву: «Ці сапраўды мы ніколі не будзем мець свайго Міцкевіча, Пушкіна, Сянкевіча, Талстога?» У ім аўтар пісаў: «Гэта ж так нядаўна мы пачалі праціраць вочы ад сну, а ўжо хваліцца можам Янкам Купалам, Якубам Коласам. Чытайце, «паны-інтэлігенты», іхнія творы і вы там спазнаеце горкую долю свайго брата... Як сытная глебка кветку, так народ наш выгадуе нам паэтаў такіх, як Міцкевіч і Пушкін».

Вельмі часта чыталіся вершы Купалы на «вечарынках». «Беларуская вечарынка» ў Слуцку, што адбылася 30—31 чэрвеня 1911 г., была вельмі шматлюднай. У ёй прыняў удзел Ігнат Буйніцкі. Прысутным былі прачытаны вершы Я. Купалы «Хоць ты, сэрца, лопні, трэсні», «Гоніш мяне, панічок» і інш.

Дэкламаваў некалькі кароткіх вершаў Янкі Купалы Э. Сушчынскі на вечарынцы ў вёсцы Дольцы Барысаўскага павета («Наша ніва», 1911 г., № 37—38).

Тэатралізаваны паказ па творах Купалы адбыўся пад Новы, 1912, год у мястэчку Карэлічы Мінскага павета. Народу, паведамляе карэспандэнт «Нашай нівы» (1912 г., № 3), сабралася многа. На сцэну выйшаў «адзін з сялян», які звярнуўся да прысутных з навагоднім вершам Купалы. Затым «стары гусляр сказаў верш» паэта «У вянку з пралесак», а двое другіх — «Пятровы час» і «Завітаў Пятрок».

Па чарзе на сцэну выходзілі людзі, апранутыя адпаведна порам года, — «Лета», «Восень», «Зіма». Чыталіся такія вершы Я. Купалы, як «Лета», «Стужа зблізкаецца», «Зазімак». У канцы паказу «зіма-старац, асыпаны снегам, вітае... вершам з «Адвечнай песні».

Вялікай папулярнасцю карыстаўся верш Я. Купалы «А хто там ідзе?», пра які М. Горкі ў 1910 г. гаварыў, што ён «быць можа, на час зробіцца народным гімнам беларусаў». На тэкст гэтага верша кампазітар М. Рагоўскі напісаў, як вядома, музыку, і хутка песню спявалі па ўсёй Беларусі.

Алесь Гурло расказвае ў сваёй карэспандэнцыі «Беларускае ігрышча ў Пецярбурзе» («Наша ніва», 1913 г., № 8), што прысутныя на вечары з натхненнем спявалі «А хто там ідзе?» і «Ой, пайду я лугам».

Сіламі студэнтаў з «Беларускага зямляцтва» была пастаўлена камедыя «Паўлінка», якая мела вялікі поспех. Зала, піша А. Гурло, не магла змясціць усіх жадаючых.

З няменшым поспехам ішла п'еса Купалы на аматарскай сцэне ў Радашковічах, аб чым гаворыцца ў карэспандэнцыі «Беларуская вечарынка ў Радашковічах» («Наша ніва», 1913 г., № 34).

Калі з друку выйшаў першы паэтычны зборнік Я. Купалы «Жалейка», беларускія студэнты, якія вучыліся ў Пецярбургскім універсітэце, сабраліся ў сталовай і дэкламавалі вершы з яго («Наша ніва», 1909 г., № 24).

У адной з заметак расказвалася пра беларускі вечар, які наладзілі студэнты-беларусы Варшаўскага універсітэта. «На сцэну, — чытаем мы ў «Нашай ніве» (1911 г., № 47—48), — выйшла маленькая дзяўчынка ў пекнай беларускай вопратцы і ценкім дзіцячым галаскам сказала словамі Янука Купалы «чаго нам трэба» і «чаго б я хацеў». Былі таксама прачытаны некалькі вершаў Купалы.

Чыталі Купалу на Украіне, у Сібіры, у Крыме, на Каўказе і ў іншых месцах Расіі. Аб гэтым таксама паведамлялася ў «Нашай ніве», як і аб тым, што ў Львоўскім універсітэце вырашана адкрыць «катэдру аб беларушчыне». Студэнтам універсітэта павінны былі чытацца лекцыі пра творчасць Я. Купалы, Я. Коласа і іншых беларускіх паэтаў. Газета «Витебские губернские ведомости» пісала ў 1908 г., № 33, што адзін з жыхароў Мінскай губерні, які скончыў гісторыка-філалагічны факультэт Пецярбургскага універсітэта, едзе ў Львоў, каб працаваць там на кафедры беларусазнаўства.

Параўнальна часта сустракаюцца ў «Нашай ніве» матэрыялы, да якіх у якасці эпіграфа ўзяты тыя ці іншыя радкі з вершаў Я. Купалы, якія сталі крылатымі выразамі (гл., напрыклад, эпіграф да артыкула «Не жаласці, а праўды», «Наша Ніва», 1911 г., № 14), або ў якіх яны прыводзяцца ў самім тэксце. Пісьмо ў рэдакцыю групы мінчан (1909 г., № 47) пачынаецца так: «Грамада — вялікі гмах», — гаворыць наш паэт Купала. «Адзін ляжа — сто ідзе, бо хто ж роўны грамадзе».

У «Нашай ніве» надрукаваны артыкулы М. Багдановіча, С. Палуяна, у якіх ёсць крытычныя выказванні аб творчасці Я. Купалы. Ёсць яны і ў іншых матэрыялах, у тым ліку і ў кароткіх анатацыях і бібліяграфічных нататках, што друкаваліся пад рубрыкай «Агляд кніг». Так, аб паэме «Сон на кургане» амаль упершыню напісана ў адной з такіх нататак («Наша ніва», 1912 г., № 25). А ў артыкуле, прысвечаным выхаду ў свет зборніка «Маладая Беларусь», пра гэтую паэму, як і пра паэму «Адвечная песня», сказана, што яна— выдатны твор. Купала, сцвярджае аўтар артыкула, «як сын вёскі», апераджае ў сваёй творчасці яе псіхіку, якая «прыбрана ў паэтычную форму».

Адна з першых ацэнак камедыі «Паўлінка» ёсць у нататцы «Беларуская вечарынка», апублікаванай у 34 нумары «Нашай нівы» за 1913 г. Купала, гаворыцца тут, здолеў у п'есе «жыва выразіць дробную засцянковую шляхту, выказаўшы гэтым вялікую знаёмасць жыцця беларускага сялянства; чуваць, што гэта не робленыя, а жывыя тыпы нашай вёскі».

Лявон Гмырак піша пра Я. Купалу («Наша ніва», 1913 г., № 33), што ў яго творчасці, як і ў творчасці Я. Коласа, М. Багдановіча, Ц. Гартнага, «мы знаходзім тыя ж грамадскія ноткі, той шчыры і шырокі дэмакратызм, які вырастае зазвычай на здаровай і плоднай народнай глебе». Яго вершы прасякнуты «здаровым аптымізмам і цвёрдай верай». Купала — адзін з тых пісьменнікаў, якія «глыбока адчуваюць народнае гора», вельмі праўдзіва малююць жыццё працоўных людзей і тую «злыбяду, з якой ім трэба змагацца».

Не ва ўсіх матэрыялах мы бачым прыязнае стаўленне да творчасці паэта. Ёсць і такія, якія напоўнены варожасцю і нядобразычлівасцю да Купалы.

У плане раскрыцця той абвостранай барацьбы, якая вялася між рэвалюцыйна-дэмакратычным і буржуазна-нацыяналістычным лагерамі вакол творчасці Я. Купалы, нашаму літаратуразнаўству трэба ўлічваць і варожыя выпады супраць паэта. Сам Купала неаднаразова даваў водпаведзь рэакцыянерам, паслугачам самадзяржаўя. Успомнім, напрыклад, яго верш «Ворагам Беларушчыны». У № 24 за 1914 г. апублікаваны адказ Я. Купалы, падпісаны ініцыяламі І. Л.: «За «А ўсё ж такі мы жывём». Ён адрасаваны рэакцыйным газетам «Виленскому вестнику» і «Северо-Западному краю». Апошняя надрукавала ў № 127 таго ж года на першай старонцы нататку «Шыла ў мяшку», у якой выказана нездавальненне тым, што Купала стаў рэдактарам-выдаўцом замест Уласава. «Змяніўся «рэдактар-выдавец», змянілася і ідэалогія газеты», — пісала «Северо-западная жизнь».

Тое ж самае было надрукавана і ў «Виленском вестнике» (1914 г., 15 чэрвеня), які біў трывогу з прычыны таго, што «новы рэдактар» «Нашай нівы» пачаў весці «новы курс».

Віленская газета, як і «Северо-Западный край», яўна разлічвала на тое, што рэпрэсіі супраць Купалы ўзмоцняцца і ўлады забароняць друкавацца беларускаму паэту. Гэта быў паліцэйскі данос на Я. Купалу, і апошні так і ахарактарызаваў выступленні супраць яго «Северо-Западного края» і «Виленского вестника». «Яны,— пісаў паэт, — сфабрыкавалі чуць не маленькі данос», выканалі «свае абавязкі данасіцельства».

Але ніякая сіла не магла прымусіць Я. Купалу скласці зброю паэта-трыбуна, паэта-байца, які цалкам аддаў сябе служэнню любімаму народу, барацьбе з буржуазна-памешчыцкім ладам у Расіі.

У сваёй аўтабіяграфіі Я. Купала піша, што ў час работы ў рэдакцыі «Нашай нівы» яго «першым абавязкам было папраўляць часам невыпраўімыя, прысланыя ў рэдакцыю вершы, а іх дасылалі вельмі многа».

Рукапісны архіў газеты, на жаль, згублены, і разам з ім загінулі і тыя вершы, над якімі, як гаворыць Купала, «даводзілася шмат пацець». Многія з іх былі апублікаваны ў «Нашай ніве», як, напрыклад, верш М. Ласосны «Муляр». Аб тым, што іменна Я. Купала «папраўляў» гэты верш, відаць з наступнага паведамлення рэдакцыі, змешчанага ў аддзеле «Паштовая скрынка», 1909 г., № 10: «Г. Каліш, Мікалаю Ласосне. «Муляра» і «Бацькаўшчыну» Я. Купала збіраецца абгладзіць».

У 20 нумары «Нашай нівы» пачынаючаму паэту Сос-му з мястэчка Даўгінава Вілейскага павета быў пасланы наступны адказ: «З «Самаучкі» наш паэт Купала нешта прабуе зрабіць. Чакайце цярпліва».

Не даводзіцца сумнявацца, што ўсе тыя парады і рэкамендацыі, якія пасылаліся аўтарам вершаў у гады работы Купалы ў газеце, належаць яму. «Беларуская думка, — чытаем мы ў адказе Старому Уласу з мястэчка Валожын Ашмянскага павета («Наша ніва» 1909 г., № 18), — наогул добрая, толькі 1) беларускі верш тонічаскі, а не сілабічны, 2) загуста рыфма: нацi, рвацi, — збіраці, сушыці, мачыці, падбіраці, мяці...»

У некалькі жартаўлівай форме напісан адказ паэтэсе Юстыне з мястэчка Моўчадзь Слонімскага павета: «Вы дзівіцеся, што Вашы вершы, калі іх рэдакцыя пагладзе, робяцца пекнымі. — Рэдакцыя любіць больш гладзіць, як самой пісаць» («Наша ніва», 1909 г., № 28—29).

Усе гэтыя і іншыя матэрыялы, звязаныя з работай Янкі Купалы ў газеце «Наша ніва» і яго літаратурнай дзейнасцю, патрабуюць самага ўдумлівага і ўважлівага вывучэння.

І. БАС.

Пахаванне урны з прахам Янкі Купалы ў Мінску

30 чэрвеня ў Маскве адбыўся мітынг у сувязі з пераносам урны з прахам народнага паэта Беларусі Янкі Купалы для захавання ў горадзе Мінску. Ля крэматорыя сабраліся паэты і пісьменнікі, драматургі і літаратурныя крытыкі, журналісты, сябры і сваякі паэта. Мітынг адкрыў сакратар Саюза пісьменнікаў СССР А. Суркоў.

Ён гаворыць пра Янку Купалу, як пра палымянага патрыёта Савецкай радзімы, які да апошняга дня свайго жыцця верна служыў свайму народу. Яго вершы вечна будуць жыць у сэрцах савецкіх людзей.

У сваёй прамове сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў СССР А. Лупан сказаў:

— Мінула ўжо 20 гадоў, як перастала біцца сэрца паэта, але яго вершы сёння гучаць не толькі на беларускай зямлі — ён стаў паэтам усёй шматнацыянальнай савецкай літаратуры. Мы схіляемся перад яго памяццю, вялікім талентам і яго народам, які даў савецкай літаратуры такога выдатнага паэта.

Затым выступіў народны паэт Беларусі П. Броўка. Ён гаворыць аб непарушнай дружбе паміж савецкімі народамі, аб плённым уплыве вялікай рускай літаратуры на развіццё беларускай літаратуры.

На мітынгу выступіла таксама пляменніца Янкі Купалы Ядвіга Раманоўская.

Развітальны мітынг закончан. Урну з прахам Янкі Купалы пераносяць на пастамент, абіты кумачовым аксамітам. Пад урачыстыя гукі жалобнай мелодыі яе беражліва падымаюць і нясуць да машыны сакратары праўлення Саюза пісьменнікаў СССР К. Федзін, А. Суркоў, Б. Кербабаеў, А. Лупан, народны паэт Беларусі П. Броўка і народны пісьменнік Беларусі К. Крапіва. Побач з урнай — вялікі вянок ад праўлення Саюза пісьменнікаў СССР. Машына кранаецца. Яе шлях ляжыць у сталіцу Беларускай ССР — Мінск.

* * *

2 ліпеня на гарадскіх могілках па вуліцы Даўгабродскай у горадзе Мінску сабраліся пісьменнікі, артысты, мастакі, кампазітары, шматлікія прадстаўнікі калектываў прадпрыемстваў і ўстаноў сталіцы рэспублікі, выкладчыкі і студэнты навучальных устаноў, прадстаўнікі партыйных, савецкіх, грамадскіх арганізацый, сваякі нябожчыка. Сярод прысутных сакратар ЦК КПБ В. Ф. Шаура, намеснік старшыні Савета Міністраў БССР І. Ф. Клімаў, сакратар Мінскага абкома КПБ А. Т. Кузьмін, сакратар Мінскага гаркома партыі А. Ц. Караткевіч, старшыня Мінскага гарвыканкома В. І. Шарапаў, пісьменнікі П. У. Броўка, К. К. Крапіва, П. Ф. Глебка, М. Ц. Лынькоў, М. В. Гарбачоў, В. Ф. Піменаў, Максім Танк, І. П. Шамякін, М. А. Лужанін, народная артыстка СССР Л. П. Александроўская, рэктар Беларускага дзяржаўнага універсітэта імя Ул. І. Леніна акадэмік АН БССР А. М. Сеўчанка, балгарскія пісьменнікі Ломар Нончаў і Найдзен Вылчаў і іншыя.

Мінск, Саюз пісьменнікаў

МЫ З ВАМІ Ў АДНЫМ ВЯЛІКІМ КРУГУ СЯБРОЎ І ПАКЛОННІКАЎ ВЯЛІКАГА ЯНКІ КУПАЛЫ Ў ДЗЕНЬ ЖАЛОБНАГА І ЎРАЧЫСТАГА ВЯРТАННЯ ПАЭТА НА ЦУДОЎНУЮ ЗЯМЛЮ ЯГО БАЦЬКОЎ.

Максім Рыльскі, Тарэнь Масэнка, Аркадзій Первенцаў, Уладзімір Бяляеў, Леў Кондыраў, Мікола Шарамет, Сяргей Наравчатаў, Роберт Раждзественскі, Юліян Сямёнаў, Аляксандр Міронаў.

Крым, Дом творчасці «Планерскае».

Мітынг, прысвечаны пахаванню урны з прахам народнага паэта БССР, адкрыў народны пісьменнік Беларусі К. К. Крапіва.

— Янка Купала, — гаворыць ён, — горача любіў сваю Радзіму, барацьбе за лепшую долю народа паэт прысвяціў увесь свой талент, усе свае творчыя сілы. Мара яго збылася. Беларускі народ разам з усімі народамі вялікага Савецкага Саюза будуе камуністычнае грамадства. У сваіх цудоўных творах паэт апеў новага савецкага чалавека, яго велічныя справы, мудрасць Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

Ад імя ЦК КПБ і ўрада рэспублікі на мітынгу выступіў намеснік старшыні Савета Міністраў БССР І. Ф. Клімаў. Ён гаворыць:

— Сёння мы з вамі зноў перажываем сустрэчу з выдатным савецкім паэтам, песняром беларускага народа Янкам Купалам. Іменна сустрэчу, бо пра Янку Купалу можна гаварыць толькі як пра жывога. Ён жыве сярод нас, змагаецца, радуецца разам з намі таму, якіх вышынь дасягнула наша сацыялістычная айчына, што ўпэўнена ідзе пад кіраўніцтвам КПСС да поўнай перамогі камунізма.

Яго цудоўная, непаўторная паэзія, як мудры настаўнік і верны дарадчык, ідзе разам з намі, натхняе і акрыляе цяперашняе пакаленне на велічныя справы. Паэзія Янкі Купалы, як і паэзія Якуба Коласа, стала гордасцю савецкага народа, залатой старонкай у скарбніцы сусветнай літаратуры. Яна была і заўсёды будзе сучаснай, таму што нясе неўміручыя ідэі дружбы паміж народамі, гуманізм, любоў да людзей, да міру, шчасця і свабоды.

Увесь агонь сваёй душы, увесь свой талент пясняр аддаў народу, партыі, Радзіме. Кожны яго радок, кожнае слова з'яўляюцца выдатным узорам патрыятызму, высокага грамадзянскага абавязку.

— Янка Купала,—гаворыць паэт Максім Танк, — быў буравеснікам, які заклікаў свой народ да барацьбы за лепшую будучыню. Ён горача вітаў сонца Кастрычніцкай рэвалюцыі, быў сейбітам песень дружбы на нашай свабоднай зямлі. Паэт быў неразлучным з народам. Яго натхнёны позірк бачыў не толькі сённяшні дзень, але і цудоўную будучыню, азораную святлом камунізма.

Ад імя Саюза пісьменнікаў СССР на мітынгу выступіў В. Ф. Піменаў. Ён сказаў:

— Імя вялікага сына беларускага народа Янкі Купалы вымаўляецца з любоўю і захапленнем ва ўсіх кутках нашай Радзімы. Яго творы сталі здабыткам усяго савецкага народа, а яго імя заняло дастойнае месца сярод імён выдатных літаратараў нашага часу.

Аб усенароднай любві да незабыўнага Янкі Купалы гаварылі таксама рабочы Мінскага завода аўтаматычных ліній І. Д. Міхееў, студэнтка Беларускага дзяржаўнага універсітэта Лілія Сілкіна.

Мітынг закончан. Народны пісьменнік Беларусі Кандрат Крапіва і сакратар Мінскага гаркома партыі А. Ц. Караткевіч устанаўліваюць урну з прахам Янкі Купалы ў нішу. Мелодыя жалобнага маршу змяняецца велічнымі гукамі дзяржаўных Гімнаў Савецкага Саюза і Беларускай ССР. На магілу ўскладаюцца вянкі ад ЦК КПБ, Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР і Савета Міністраў БССР, ад саюзаў пісьменнікаў СССР і БССР, ад Мінскага абкома КПБ і аблвыканкома, ад творчых калектываў, калектываў прадпрыемстваў, устаноў і навучальных устаноў Мінска.

(БЕЛТА).

ВЯЛІКІЯ СКАРБЫ

Беларуская зямля пясчаная і роўная, багатая азёрамі і балотамі, чыстымі рэкамі і сасновымі барамі, — на дзіва ўраджайная на паэзію. Мы, палякі, калі ўшаноўваем памяць Янкі Купалы, не можам забыць, што гэтая самая зямля дала нам Міцкевіча.

Часта рэкі нараджаюцца побач, каб пазней кожнай паплыць у сваім кірунку. Але, аддаляючыся адна ад адной, яны забіраюць з тае зямлі, дзе нарадзіліся, крупінкі золата і нясуць за сабой далёка.

Паэтычная рака Міцкевіча абнавіла польскую паэзію, стварыла сучасную польскую паэтычную мову. Паэтычная рака Янкі Купалы ўвабрала ў сябе ўсе сустрэчныя крыніцы, каб стварыць магутную, багатую і жыццяздольную беларускую паэзію.

І ў адной, і ў другой знойдзем мы тыя самыя крупінкі золата, тыя самыя каштоўныя камяні. Міцкевіч ніколі не быў салонным паэтам. Клопат аб народзе быў клопатам яго жыцця. Купала таксама выйшаў з народа і з ім застаўся, яму прысвяціў усе свае сілы і здольнасці.

Відаць, у беларускай зямлі, у беларускім народзе захаваны тыя вялікія скарбы, аб якіх заўсёды будзе помніць чалавецтва. Калі мы ўшаноўваем памяць Янкі Купалы, мы аддаём даніну павагі беларускаму народу, часцінкай якога ён быў. А гэтая даніна — найвялікшы гонар, які толькі можа напаткаць паэта.

Ежы ПУТРАМЕНТ.

На пахаванні праху народнага паэта Беларусі Янкі Купалы ў Мінску. Выступае Кандрат Крапіва. Фота Ул. КРУКА.

У МАСТАКОЎ СТАЛІЦЫ

ДА ПРАЦАЎНІКОЎ ВЁСКІ

Абмяркоўваючы рашэнні сакавіцкага Пленума ЦК КПСС, мінскія мастакі адзначалі, што мала яшчэ створана тэматычных палотнаў, прысвечаных працаўнікам вёскі, партрэтаў перадавікоў палёў і ферм. Вялікая група мастакоў выказала тады жаданне паехаць на вёску, каб на пярэднім краі барацьбы за хлеб, мяса, малако бліжэй пазнаёміцца з героямі сваіх будучых твораў.

Многія мастакі ўжо з першых летніх месяцаў пленна працуюць у калгасах і саўгасах. У Смаргонскім раёне знаходзяцца заслужаны дзеяч мастацтва Я. Зайцаў і М. Воранаў, у Стаўбцоўскім — Ул. Лагун, у Браслаўскім — А. Шыбнёў і Т. Разіна.

Пішуць эцюды да будучых карцін аб жыцці вёскі мастакі І. Салавей, Ул. Мінейка, І. Рэй. Рыхтуюцца да выезду Б. Аракчэеў і М. Залозны. Восенню работы мастакоў будуць паказаны на спецыяльнай выстаўцы.

Лета — гарачая пара для мастакоў, лепшы час для творчых паездак у калгасы і на будоўлі, назапашвання матэрыялу да будучых работ. Напружана жывуць і працуюць у гэтыя дні мастакі рэспублікі. Свой рэпартаж мы прысвячаем сёння мастакам сталіцы.

ДРУЖБА З ВОІНАМІ

Ваенна-патрыятычная тэма займае значнае месца ў творчасці многіх мінскіх мастакоў. Свае палотны яны прысвячаюць як слаўнаму мінуламу, так і сённяшняму дню арміі.

Палітычнае ўпраўленне БВА не так даўно набыло карціну А. Заборава «Рэйд Даватара». У мастацкі музей перададзены палотны: «Пасля вайны. Размініраванне» М. Беляніцкага і «Да апошняга патрона» В. Грамыкі.

Мастакі Ул. Сакалоў, Ф. Дарашэвіч, А. Забораў пабывалі ў маракоў Балтыкі. Вынікам гэтай паездкі з'явілася вялікая серыя работ. Цяпер на Балтыку выехаў малады мастак Л. Дудар. З флотам у яго даўняя дружба.

З творчых камандзіровак

Па два месяцы знаходзіліся ў дамах творчасці Саюза мастакоў СССР мінскія мастакі С. Каткоў, Ул. Пасюкевіч, А. Замай, Л. Ізмайлава.

Кваліфікаваная дапамога кансультантаў, выдатнае абсталяванне майстэрань, знаёмства з таварышамі па прафесіі з іншых рэспублік — усё гэта садзейнічала напружанай і плённай працы. Мастакі прывезлі з паездкі шмат работ. У большасці гэта эцюды і эскізы. Але Ул. Пасюкевіч пачаў у Доме творчасці і дзве карціны.

Хто ж не хвалюецца, калі твая праца прадстаўлена на суд знаўцаў, а суд ідзе па вялікаму рахунку?

Наш карэспандэнт зрабіў гэты здымак на экзаменах у Беларускім дзяржаўным тэатральна-мастацкім інстытуце. 17 выпускнікоў мастацкага факультэта інстытута абаранілі дыпломы і накіроўваюцца на працу ў педагагічныя інстытуты, на кінастудыю, у тэатры і школы рэспублікі. Выдатную ацэнку камісія дала эскізам дэкарацый да балета Хачатурана «Спартак», выкананым студэнтам Ю. Тур, графічнай серыі студэнта М. Моўчана. Станоўча ацэнены таксама карціны А. Калюжнага, Л. Эрлер, барэльеф Я. Санько.

Тэмай сваіх дыпломных работ студэнты выбралі сучаснасць. Свет на карцінах маладых мастакоў «адчынен насцеж» працы, смелым імкненням, творчасці. Гэта як нельга лепш перадае настрой, з якім і самі маладыя мастакі ўступаюць на дарогі жыцця.

Фота Ул. КРУКА.

НА КОНКУРС ПЛАКАТА

Мінскія мастакі прынялі актыўны ўдзел у конкурсе, аб'яўленым Дзяржаўным выдавецтвам БССР на лепшы палітычны плакат. На разгляд журы ўжо прадстаўлена больш 50 работ. Лепшыя плакаты, пасля таго як будзе аб'яўлена рашэнне журы, можна будзе ўбачыць на выстаўцы ў магазіне-салоне рэспубліканскага аддзялення Мастацкага фонду.

МАЙСТРЫ ЭСТАМПУ

У верасні ў Кіеве адкрываецца другая Усесаюзная выстаўка эстампу. У галіне эстампу ў мінскіх мастакоў за апошнія гады намеціліся некаторыя поспехі. Работы беларускага графіка С. Геруса дэманстраваліся, напрыклад, на выстаўках у Англіі, Швецыі, Румыніі і ЗША. Ад Саюза мастакоў Беларусі С. Герус вылучаны ў склад выстаўкома цяперашняй Усесаюзнай выстаўкі эстампу.

Да адпраўкі сваіх работ у Кіеў рыхтуюцца Г. Паплаўскі, Н. Галоўчанка, Л. Ран, многія выпускнікі і студэнты графічнага факультэта Тэатральна-мастацкага інстытута.

У братнюю рэспубліку

Работы мастака Б. Малкіна з поспехам дэманстраваліся ў выставачнай зале Саюза мастакоў, у Саюзе пісьменнікаў БССР. Цяпер выстаўка накіравана ў сталіцу братняй Літвы. У яе складзе — 150 твораў графікі, жывапісу, эскізы дэкарацый да тэатральных пастановак.

ТАКІМ МЫ ЯГО ПАМЯТАЕМ

Алесь ЗВОНАК

Споўнілася 80 гадоў з дня нараджэння народнага артыста Беларусі Уладзіслава Іосіфавіча Галубка.

Гэта быў нястомны дзеяч савецкай сцэны, адзін з заснавальнікаў беларускага тэатра, палымяны патрыёт, чыё жыццё было цалкам аддадзена справе развіцця савецкага тэатральнага мастацтва.

Перад вачыма паўстае высокая постаць Ул. Галубка, яго жвавая хада, ветлівая, па-дзіцячаму добрая, крыху наіўная жыццярадасная ўсмешка, жывыя, вечна маладыя, глыбокія вочы, высокі адкрыты лоб, нязменны чорны капялюш, вышытая нацыянальным узорам кужэльная кашуля; успамінаецца яго крыху глухаватая, але такая шчырая гаворка з няўлоўным адценнем мінскага дыялекту...

Заўсёды заняты, заклапочаны, імклівы, заўсёды ў руху Уладзіслаў Галубок валодаў вялікім сакрэтам паланіць чалавечыя душы, захапляць іх сваім энтузіязмам, сваім творчым гарэннем. Ён здзіўляў усіх нас, яго прыхільнікаў і сяброў, выключнай працавітасцю, нястомнай энергіяй у пошуках новага, крышталіна-чыстай любоўю да тэатра, без якога, здавалася, не ўяўляў ён свайго жыцця...

Так яно і было. Увабраўшы ў сябе лепшыя рысы народнага характару, яго асаблівасцей і здольнасцей, таленавіты самавук стаў прызнаным пісьменнікам, драматургам, мастаком, музыкантам, акцёрам, рэжысёрам, бліскучым арганізатарам глыбока-народнага ў сваёй накіраванасці і ў спосабах мастацкага вырашэння сцэнічнага відовішча.

Справа даследчыкаў высветліць, якія традыцыі былі скарыстаны Ул. Галубком у дзейнасці на ніве тэатра. Магчыма, гэта яго тэатральныя продкі ў далёкай мінуўшчыне выносілі сваё імправізаванае слова і акцёрскае майстэрства на людныя плошчы гарадоў, каб абуджаць у народзе вострым джалам гратэску і буфанады дух пратэсту супраць сваіх прыгнятальнікаў. Магчыма, лепшыя традыцыі братняга рускага і ўкраінскага народнага тэатра з'явіліся асновай дзейнасці тэатра Галубка. Так ці інакш, яго тэатр быў у лепшым сэнсе слова народным.

Таму сёння, аглядаючыся з вышынь буйнага росквіту беларускага сцэнічнага мастацтва на пройдзены шлях, мы, сучаснікі, з удзячнасцю ўспамінаем імя Уладзіслава Галубка, першага ў рэспубліцы народнага артыста, чый грамадзянскі і мастацкі подзвіг не знікне ў нашай памяці многія гады як прыклад бескарыслівага служэння ўсенароднай справе пабудовы сацыялістычнага грамадства.

Сын мінскага чыгуначніка і сам чыгуначнік, слесар дэпо, Уладзіслаў Галубок пачаў свой творчы шлях яшчэ да Кастрычніцкай рэвалюцыі. У газеце «Наша ніва» з 1906 года друкуюцца яго апавяданні, пазней выходзіць асобная іх кніжка. Ён вучыцца музыцы і жывапісу, захапляецца сцэнічнай працай у аматарскіх гуртках. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі і стварэння Беларускай Савецкай Рэспублікі Ул. Галубок цалкам аддае сябе творчай дзейнасці і ў першую чаргу драматургіі і тэатру.

Не на падмостках прафесіянальных тэатральных сцэн разгортваецца дзейнасць яго трупы, а ў пабудаваных на скорую руку дашчатых клубах на рабочых гарадскіх ускраінах, у сялянскіх пунях ці аборах, а то і проста пад адкрытым небам.

Прапрацаваўшы два гады ў створаным у 1917 годзе «Таварыстве беларускай драмы і камедыі» ў якасці акцёра, Ул. Галубок у жніўні 1920 года стварае сваю ўласную трупу на былой ускраіне Мінска, так званай Пярэспе. Яна называлася «Трупай беларускіх артыстаў пад загадам Галубка». 15 жніўня 1920 года адбыўся першы спектакль новага тэатра. З гэтай даты і пачынаецца афіцыйнае існаванне «Трупы Галубка», пазней «Другой Дзяржаўнай трупы пад загадам Галубка», яшчэ пазней «Беларускага дзяржаўнага вандроўнага тэатра» (БДВТ), і нарэшце Трэцяга Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра (БДТ-3). Стваральнікам і нязменным кіраўніком гэтага тэатра быў Ул. Галубок.

У тыя гады, калі яшчэ дыміліся руіны спаленага белапольскімі акупантамі Мінска, калі маладая рэспубліка яшчэ толькі пачынала залечваць нанесеныя вайной раны, галубкоўскі тэатр становіцца рэвалюцыйнай трыбунай, адным з мацнейшых сродкаў агітацыі за Савецкую ўладу сярод працоўных мас. У жывых мастацкіх вобразах галубкоўскіх п'ес тэатр паказвае змрочнае мінулае народа, жорсткі прыгнёт і бяспраўнасць, востра высмейвае былыя парадкі царскага самадзяржаўя.

Прыкладна з 1917 па 1922 год Ул. Галубок напісаў каля 40 п'ес. За час ад пачатку дзейнасці яго тэатра і па 1928 год адбылося каля 2 тысяч спектакляў і каля 300 канцэртаў, на якіх прысутнічала звыш мільёна гледачоў.

Увесь гэты час тэатр Галубка вандруе па раёнах рэспублікі. Дзе поездам, дзе коньмі, а дзе і пехатою, часам несучы свой рэквізіт на плячах, прабіраецца тэатр у самыя далёкія і глухія куткі Беларусі. Там кожны спектакль быў вялікім святам.

Побач з паказам спектакляў тэатр звычайна праводзіў вялікую грамадскую работу сярод насельніцтва.

Высока ацаніў урад Беларускай рэспублікі заслугі Ул. Галубка, прысвоіўшы яму ў 1928 годзе званне народнага артыста (упершыню ў рэспубліцы).

Уладзіслаў Галубок становіцца шырока вядомым не толькі як мастацкі кіраўнік тэатра і акцёр, але і як выдатны драматург свайго часу. З яго п'ес спачатку, у асноўным, і складаўся рэпертуар тэатра. Такія галубкоўскія п'есы, як «Пісаравы імяніны», «Суд», «Ганка», «Залёты дзяка», «Плытагоны», «Пан Сурынта», карысталіся вялікім поспехам.

Сіла галубкоўскай драматургіі, пры ўсіх яе недахопах і мастацкай недасканаласці, заключалася ў тым, што тэма і сюжэты для іх аўтар браў з народнага жыцця. Рухаючай сілай канфлікту ў гэтых п'есах, як правіла былі супярэчнасці класавага характару. Канфлікты адбываліся паміж багатымі і беднымі, паміж тымі, хто імкнецца да дабра, і тымі, хто з'яўляецца носьбітамі зла, сацыяльнай несправядлівасці, прыгнёту.

Глыбокі сацыяльны змест і псіхалагічная паглыбленасць меладрамы Ул. Галубка, як і востра гратэсковая, сатырычная накіраванасць яго камедый, найбольш адпавядалі настроям тагачаснага гледача, мелі вялікае выхаваўчае значэнне, даходзілі да сэрца і свядомасці людзей.

Шлях сапраўднага мастака — не просты і не лёгкі. На творчым шляху Ул. Галубка сустракаліся калдобіны і крутыя павароты. Быў час трыццатых гадоў, калі патрабаванні гледача раслі разам з ростам усяе краіны, і галубкоўская драматургія, тэмы якой адлюстроўвалі мінулае, не магла задаволіць сучаснікаў. Яны шукалі ў тэатры водгуку на падзеі, якімі жыла ўся краіна і ўвесь народ.

Не жадаючы адставаць ад жыцця, Ул. Галубок неаднаразова спрабуе пісаць п'есы, сугучныя часу, але церпіць няўдачы. І хаця «Пінская мадонна» або «Груганы» і былі значнымі крокамі наперад у яго творчасці, але на агульным фоне ўсесаюзнага тэатральнага мастацтва яны сведчылі аб вялікім адставанні галубкоўскай драматургіі і тэатра.

Вандроўны тэатр Ул. Галубка становіцца Дзяржаўным драматычным тэатрам з базай у Гомелі. Нязменны дырэктар яго, Уладзіслаў Іосіфавіч прыкладае ўсе свае намаганні, увесь свой вопыт, і БДТ-3 ператвараецца ў адзін з вядучых творчых калектываў рэспублікі. Не пакідае Ул. Галубок і літаратурнай працы, піша новую п'есу «Рыкашэт» — аб сацыялістычным будаўніцтве, — якая ў 1934 годзе была пастаўлена рэжысёрам С. Розанавым.

Вялікі след у тэатральным мастацтве пакінуў Ул. Галубок. Са старых акцёраў, якія прайшлі разам з ім увесь цяжкі творчы шлях, агульнае прызнанне атрымалі А. Згіроўскі, Ул. Дзядзюшка, К. Быліч, Б. Бусел, Т. Шашалевіч, А. Нясцяровіч, А. Качынская, А. Блажэвіч, А. Бараноўскі, В. Вазнясенскі. З тых артыстаў, што прыйшлі ў БДТ-3 у 1932—33 гг., шырокую вядомасць набылі такія акцёры, як С. Бірыла, Л. Шынко, В. Вашкевіч і іншыя.

Многія з іх працуюць цяпер у нашых тэатрах і з глыбокай удзячнасцю ўспамінаюць свайго першага настаўніка, шчырага і добразычлівага друга, патрабавальнага кіраўніка.

Але Ул. Галубок быў вядомы не толькі як тэатральны дзеяч. У вольныя ад працы ў тэатры часіны ён усёю душою аддаваўся жывапісу. Яшчэ і дагэтуль жывуць у памяці многія яго пейзажы роднай прыроды, якія ў свой час экспанаваліся на Другой Усебеларускай мастацкай выстаўцы. Была ў гэтых карцінах, напісаных Галубком, чароўная непасрэднасць, сагрэтая цяплом шчырага замілавання непаўторнымі краявідамі роднай прыроды, жыла ў іх трапяткая душа сапраўднага мастака.

Кіпучае, поўнае творчага гарэння і запалу, поўнае веры ў будучыню, трывог і шуканняў, нястомнай дзейнасці на карысць і ў імя свайго народа, неспакойнае жыццё Ул. Галубка абарвалася ў тыя часы, калі вялікую шкоду чыніў культ асобы. Не мінуў трагічны лёс многіх і Ул. Галубка, — ён памёр у 1937 годзе.

Сваёй дзейнасцю Ул. Галубок упісаў у гісторыю тэатральнай культуры цудоўныя, поўныя свежасці і непаўторнасці, яркія старонкі, якія пры ашчадным захаванні яшчэ больш будуць адцяняць імклівы рух нашага жыцця па светламу шляху да камуністычнай будучыні.

У іх была шчырая дружба

Янка Купала і Уладзіслаў Галубок... Якая гэта высакародная тэма, пакуль што яшчэ мала даследаваная літаратуразнаўцамі і мастацкімі крытыкамі.

Добра помніцца мне, былому артысту вандроўнага тэатра, выключная пашана нашага творчага кіраўніка—народнага артыста да народнага паэта.

Вялікі беларускі паэт вельмі чула адгукаўся на ўсе просьбы аб дапамозе тэатру, клапаціўся аб рэпертуары калектыву і яго ідэйна-эстэтычным росце.

Іван Дамінікавіч быў частым госцем на паказах, якія адбываліся ў Мінскім Доме селяніна, уважлівым і патрабавальным крытыкам. Народны паэт называў тэатр пад кіраўніцтвам Галубка «сейбітам культуры, прапагандыстам вялікага хараства роднай беларускай мовы».

Прыклад сардэчнай дружбы Янкі Купалы і Уладзіслава Галубка, якая спрыяла росквіту беларускага савецкага тэатра, заслугоўвае пераймання сучаснымі маладымі дзеячамі нашага мастацтва.

Ул. ДЗЯДЗЮШКА,
народны артыст БССР.

НОВЫ АТРАД музычных работнікаў

У Гродзенскім музычна-педагагічным вучылішчы адбыўся чарговы выпуск маладых спецыялістаў. Навучальную ўстанову закончыла 44 чалавекі. Яны накіраваны на работу настаўнікамі спеваў у школы-інтэрнаты рэспублікі.

Кожны выпускнік зможа таксама кіраваць самадзейнымі харавымі калектывамі і аркестрамі народных інструментаў.

За дзесяць гадоў свайго існавання вучылішча выпусціла каля 400 маладых спецыялістаў.

(БЕЛТА).

Пасля наведвання салон-магазіна. Фота Ул. КРУКА.

Брэсцкі абласны драматычны тэатр імя Ленінскага камсамола Беларусі пачаў гастролі ў Мінску. Свае выступленні творчы калектыў адкрыў спектаклем «Брэсцкая крэпасць» К. Губарэвіча. Прысвечаны героям-абаронцам цытадэлі над Бугам, гэты спектакль на працягу многіх год любоўна захоўваецца ў рэпертуары Тэатра імя ЛКСМБ, карыстаючыся вялікім поспехам у гледачоў.

На здымку: сцэна са спектакля «Брэсцкая крэпасць». У ролях: Кукушкіна — артыст Б. Уксусаў, Калеснікава — артыст М. Абрамаў (справа).

Фота Ул. КРУКА.

Прыгожае — у быт

ПРЫЙШОЎ, УБАЧЫЎ, КУПІЎ...

Пачынаючы з 1961 года, Мастацкі фонд СССР праводзіць выязныя выстаўкі-продажы твораў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва ў розных гарадах краіны. Яны з'яўляюцца нібы працягам праведзенай летась у Маскве ў Цэнтральнай выставачнай зале Усесаюзнай выстаўкі «Мастацтва — у быт», на якой былі паказаны новыя ўзоры мастацкіх вырабаў і якая мела вялізарны поспех.

У друку, на розных канферэнцыях пакупнікоў ужо не раз крытыкавалася наша мастацкая прамысловасць, якая адстае ад узрослых эстэтычных патрэб народа і выпускае ў продаж застарэлую, безгустоўную прадукцыю. А прыгожыя рэчы, якія ствараюць мастакі і якія дэманструюцца толькі на выстаўках, купіць няма дзе.

Задача нашай выстаўкі — проціпаставіць халтуры і безгустоўнасці лепшыя творы мастакоў-прыкладнікоў краіны. Прычым, арганізаваць не толькі шырокую прапаганду іх, але і даць магчымасць усім жадаючым набыць па даступнай цане тое, што ўпрыгожвае наша жыццё, наш быт. І ўсюды, дзе ўжо прайшлі падобныя выстаўкі,—у сталіцах саюзных рэспублік Тбілісі, Баку, Ерэване, Кішынёве і іншых,—яны карысталіся нязменным поспехам у працоўных. Раскуплялася амаль усё, што мы прывозілі. І гэтым лішні раз абвяргалася думка некаторых работнікаў ведамстваў і прадпрыемстваў, што, маўляў, пакупнік «не разбіраецца ў сучасным дэкаратыўным мастацтве».

Сёлетняя выстаўка, арганізаваная Мастацкім фондам СССР сумесна з Мастацкім фондам Беларусі, адкрылася ў Мінску ў салоне на Ленінскім праспекце.

У салоне экспануюцца і прадаюцца мастацкія вырабы, выкананыя з самых розных матэрыялаў, самага рознага прызначэння, якія закліканы ўпрыгожыць інтэр'еры кватэр і грамадскіх памяшканняў, надаць ім утульнасць і прыгажосць. Мастакі-керамісты Расійскай Федэрацыі, Латвіі і Літвы, Эстоніі і Украіны, Малдавіі і Грузіі, Арменіі, Узбекістана выставілі прыгожыя дэкаратыўныя і утылітарныя вырабы — сервізы для малака і кавы, сервізы для віна, дэкаратыўныя вазы розных прызначэнняў і памераў. Яны вельмі прыгожыя і карыстаюцца вялікім попытам. Добра глядзіцца ў інтэр'еры скульптура малых форм з керамікі—стылізаванае адлюстраванне жывёл; статуэткі, попельніцы, пасудзіны-бараны. Яны настолькі прыгожыя па форме і колеру, што служаць адначасова рэчамі і дэкаратыўнага і утылітарнага прызначэння.

Заўсёды прыемныя ў кватэры дэкаратыўныя тканіны, якія ствараюць асаблівую ўтульнасць. Сімпатыямі на выстаўцы карыстаюцца ткацкія вырабы майстроў Украіны, Малдавіі, Эстоніі, Латвіі, Літвы. Гэта дываны і дарожкі, абрусы і пакрывалы, падушкі і парцьеры, сурвэткі і накідкі, а таксама шалі, рукавіцы, выкананыя з шэрсці, бавоўны, ільну пры ручной апрацоўцы. У гэтых вырабах — адлюстраванне нацыянальнага фальклору і арнаментыкі, але разам з тым яны ўсе выкананы ў духу сучасных патрабаванняў і вызначаюцца вялікім густам.

Мастакі-разбяры і інкрустатары па дрэву з Літвы, Латвіі, Украіны і Загор'я паказалі дзіцячыя цацкі, мастацкія сувенірныя мініяцюры — яркія, своеасаблівыя і цікавыя па свайму выкананню. Выдатна выкарыстоўваюць свой талент мастакі прыбалтыйскіх рэспублік у такім матэрыяле, як скура. Альбомы і блакноты, закладкі, вокладкі для кніг, партсігары, бумажнікі, кашалькі, падвескі для ключоў, а таксама многае іншае, паказанае ў Мінску,— сапраўдныя ўзоры прыкладнога мастацтва.

І яшчэ адна галіна прымянення мастацкага майстэрства ёсць на выстаўцы. Гэта аздабленні, выкананыя з па-мастацку апрацаванага металу, серабра, мельхіёру, бурштыну, дрэва, шкла і пластмас. Выбар іх вельмі вялікі. Тут і пацеркі, і браслеты, і кулоны, і пярсцёнкі, і кліпсы, і брошкі, розныя па колеру, форме. Яны даюць магчымасць кожнаму выбраць сабе рэч па густу.

Апроч дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва выстаўка прапануе ўвазе наведвальнікаў жывапіс і эстамп. Прычым гэта не копіі, а арыгінальныя творы і, што вельмі добра, не дарагія. Асабліва папулярнымі сталі за апошні час эстампы—водціскі з лінолеуму, металу, дрэва, літаграфскага каменя, выкананыя ў малых тыражах самімі аўтарамі і падпісаныя імі. Сціпла, з густам аформленыя, яны вельмі добра глядзяцца ў інтэр'еры.

Памагчы выцясніць з быту ўсё антымастацкае і пошлае, памагчы зрабіць кватэры савецкіх людзей, грамадскія памяшканні і ўстановы прыгожымі, каб яны радавалі вочы і адпавядалі сучасным эстэтычным патрабаванням, — высакародная задача мастакоў. Іх дапамогі, іх удзелу ў вялікай справе эстэтычнага выхавання чакаюць тысячы людзей. Да гэтага заклікае нас і партыя.

Мне хочацца запрасіць мастацкую грамадскасць і мастакоў-прыкладнікоў Беларусі пазнаёміцца ў парадку міжрэспубліканскіх нацыянальных сувязей з гэтай выстаўкай, дзе паказана творчасць самых розных нацыянальных майстроў. Хочацца заклікаць іх адрадзіць незаслужана забытыя ў рэспубліцы промыслы сусветна вядомых беларускіх ганчароў, ткачоў, разбяроў па дрэву, мастакоў па шклу. Для гэтага ёсць усе магчымасці. Аднак, відавочна, Саюз мастакоў Беларусі і праўленне Мастацкага фонду БССР, а таксама галіновыя ўпраўленні Саўнаргаса рэспублікі не аддаюць развіццю прыкладнога мастацтва належнай увагі, не ствараюць умоў для творчай работы мастакоў-прыкладнікоў. Я нагадаю імёны некаторых з майстроў, чыя творчасць вядома далёка за межамі рэспублікі. Гэта—мастакі А. Абрамава з Барысаўскага шклозавода, Л. Мягкава і В. Мурахвер са шклозавода «Нёман», В. Кірыленка з фарфора-фаянсавага завода, Г. Ісаевіч з кіраўніцтва шкляной прамысловасці, якія атрымліваюць шырокае прызнанне на ўсесаюзных і нават зарубежных выстаўках. Аднак у быт, у жыццё савецкіх людзей выдатныя вырабы іх творчасці не даходзяць. Заводы ў абмежаванай колькасці выпускаюць прыгожыя сучасныя вырабы, якімі рэспубліка магла б па праву ганарыцца. Гэта непраўмерна і крыўдна.

Няёмка, але даводзіцца занаты, што ў магазінах і кіёсках Мінска не знайсці прыгожага, з густам выкананага падарунка-сувеніра на памяць аб сталіцы Беларусі. Не знайсці проста мастацкіх, з густам выкананых вырабаў. На паліцах і прылаўках у гандлёвай сетцы скрозь і ўсюды антымастацкія, грубыя, безгустоўныя вырабы шырспажыву, якія не адпавядаюць духу часу і да таго ж занадта дарагія. Лакіраваныя рэпрадукцыі ў мяшчанскіх багетных рамах, штучныя кветкі з пафарбаванага паралону, размаляваныя статуэткі і старамодны, вельмі дарагі крышталь. Ды ўсяго і не пералічыш. І гэта ў той час, калі ў іншых рэспубліках усё больш актыўна развіваюцца сапраўды сучасныя нацыянальныя народныя мастацкія промыслы.

Хочацца звярнуцца і да кіраўнікоў гандлёвых і вытворчых прадпрыемстваў, да мастацкіх саветаў упраўленняў Саўнаргаса і Белпрамсавета, каб яны павысілі патрабавальнасць да вырабаў мастацкай прамысловасці. Трэба закрыць доступ пошласці і безгустоўнасці на прылаўкі магазінаў, трэба клапаціцца аб выхаванні добрага мастацкага густу ў людзей. Рашэнні XXII з'езда заклікаюць нас укараняць культуру і мастацтва ў штодзённае жыццё, павышаць культурны ўзровень людзей. І тут дэкаратыўна-прыкладному мастацтву адводзіцца вельмі вялікае значэнне, як найбольш папулярнаму, найбольш даступнаму людзям.

І. ЗУБОК,
намеснік начальніка ўпраўлення Мастацкага фонду СССР.

СЁННЯ—ДЗЕНЬ ВЫЗВАЛЕННЯ МІНСКА

— А вось гэты медаль за што ты атрымаў, дзядуля? — пытаецца маленькая Святлана.
І зноў успамінае былыя паходы дзядуля — праслаўлены партызанскі камандзір Гарасім Маркавіч Гальчэня...
Фота Ул. КРУКА.

ШЛЯХ ЛЯЖАЎ У МІНСК

Прагрэсіўная фінская пісьменніца Айлі Нордгрэн у снежні 1961 года пабывала ў Савецкім Саюзе. Аб сваіх уражаннях Айлі Нордгрэн расказала ў артыкуле «Глыбокі і сапраўдны гуманізм», надрукаваным у пятым нумары часопіса «Культура и жизнь». Мы прыводзім урывак з артыкула, дзе пісьменніца расказвае аб сваім наведанні Мінска.

...На гэты раз шлях ляжаў у Мінск, сталіцу Беларусі, дзе нас прынялі работнікі рэспубліканскага Таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі. На працягу трох дзён яны рабілі ўсё, каб пазнаёміць нас са сваёй рэспублікай, разбуранай у час апошняй вайны. Аднак, аглядаючы Мінск, мы заўважылі вельмі мала слядоў разбурэння.

Мы ўбачылі новы, добра сплатнаваны горад з шырокімі азеляднёнымі праспектамі, з адзіным стылем архітэктуры. І нідзе я не знайшла будынкаў у выглядзе халодных шкляных каробак у стылі мадэрн, якія можна ўбачыць нават у цэнтры Хельсінкі. Яны выклікаюць засмучэнне многіх маіх суайчыннікаў, крытычныя заўвагі ў адрас падобных збудаванняў час ад часу публікуюцца ў нашых вялікіх газетах.

Зразумейце мяне правільна: я таксама люблю сучасную архітэктуру, але яе не варта прадстаўляць шклянымі каробкамі, размешчанымі абы-як.

Толькі пасля наведання ў Мінску Гістарычнага музея пачынаеш разумець, што перажыў беларускі народ у перыяд вайны і якія подзвігі ён зрабіў не толькі ў цяжкія дні акупацыі, але і пасля вайны, аднаўляючы разбураныя гарады і вёскі. Глыбока ўзрушаныя пераходзілі мы з залы ў залу.

Выпадкова мы спыніліся перад партрэтам маладой прыгожай жанчыны, пра якую нам сказалі, што гэта адна з выдатных гераінь часоў вайны. Мы спыталіся, ці жывая яна і калі так, дык ці маглі б мы сустрэцца з ёю. Нам паабяцалі. Увечары таго ж дня нас пазнаёмілі са статнай, сталага ўзросту жанчынай. Увайшоўшы ў залу, дзе мы гутарылі, яна назвала сябе: «Алена Мазанік, Герой Савецкага Саюза».

Доўга я не забуду той вечар. Хутка ляцелі гадзіны, пакуль мы слухалі яе расказ, поўны прыкладаў мужнасці. Я была вельмі шчаслівая, што магла перад ад'ездам з Мінска падараваць адну са сваіх кніг гераіні савецкага народа — Алене Мазанік.

Уласна, нельга было не сутыкацца з вынікамі вайны ў гэтым раёне Савецкага Саюза, таму што ўсё, з чым мы знаёміліся, вырасла з руін. Амаль усё, без выключэння, з чым нас знаёмілі, адносілася да перыяду пасля аднаўлення народнай гаспадаркі Беларусі.

На новым Беларускім аўтамабільным заводзе каля Мінска я ўбачыла вялізныя саракатонныя грузавыя аўтамабілі-самазвалы. Раней я бачыла толькі фотаздымкі іх і не думала, што яны такія вялізныя. Я ўявіла гэтыя машыны ў Сібіры, дзе ствараецца найвялікшае ў свеце штучнае возера. І зноў падумала пра веліч і вялізныя памеры Савецкага Саюза.

Пакідаючы Мінск і развітваючыся з нашымі сябрамі з Таварыства дружбы, пісьменнікамі Максімам Танкам, Іванам Шамякіным і нашым сябрам, які суправаджаў нас па Беларусі, Аляксандрам Сердзюковым, я ў думках пытала ў сябе: ці разумеем мы, фіны, па-сапраўднаму тое, што адбываецца ў нашага ўсходняга суседа? Бурныя тэмпы будаўніцтва, нябачаны эканамічны ўздым, значэнне вялікіх капіталаўкладанняў — ці зразумела гэта нам як след? І яшчэ другое: якім чынам савецкі чалавек вызваляецца ад бюракратызму, які перашкаджаў яму раней, і рухаецца цяпер наперад?

Усюды — у таварыствах дружбы, у рэдакцыях газет, на заводах і ў школах — самае глыбокае ўражанне ў Савецкім Саюзе пакідаюць сустрэчы з савецкімі людзьмі. Пасля вяртання ў Маскву гэтае ўражанне ўзмацняецца ў час гутарак з добрымі сябрамі. Працэс развіцця, які адбываецца ў Савецкім Саюзе і ўплывае на розум і настроі людзей ва ўсім свеце, мае такое рашаючае значэнне для будучыні чалавецтва, што ніякія сілы не могуць перашкодзіць яму.

Гэтае развіццё нельга ацаніць у лічбах ці працэнтах і вымераць нават высокімі дасягненнямі ў галіне навукі і тэхнікі. Самым важным і прагрэсіўным у руху СССР наперад з'яўляюцца прынцыпы арганізацыі чалавечага грамадства, пастаўленыя мэты, глыбокі і сапраўдны гуманізм, на якім грунтуецца будаўніцтва новага жыцця ў Савецкім Саюзе. Усё гэта — яркае сведчанне велічы падзей ў краіне, што бурна развіваецца.

КЛУБ НА КОЛАХ

Вагон-клуб Мінскага аддзялення Беларускай чыгункі я знайшоў на станцыі Міханавічы. Мне не цярпелася ўбачыць гэты клуб на колах, пазнаёміцца з невялікім калектывам энтузіястаў.

Яшчэ здалёк відаць вялікія маляўнічыя плакаты: «У клубе-вагоне арганізавана мастацкая выстаўка». Над станцыяй лунаюць бадзёрыя мелодыі. Гэта іграе клубны магнітафон.

Дора Ісакаўна Харнашова, загадчыца клуба, вялікая энтузіястка сваёй справы, даволі падрабязна пазнаёміла мяне з усёй сваёй невялікай гаспадаркай. Шмат працы аддае Дора Ісакаўна, каб зрабіць вагон-клуб цікавым месцам адпачынку. Тут ёсць газеты, часопісы, невялікая бібліятэчка, а ў ёй — літаратура аб перадавым вопыце работнікаў чыгуначнага транспарту, афармлена Дошка гонару лепшых людзей Мінскага аддзялення чыгункі.

— Цяжка, безумоўна, праводзіць якія-небудзь мерапрыемствы, — расказвае Харнашова. — Бо мы, як кажуць, сёння тут, а заўтра там. За месяц наш вагон-клуб абслугоўвае да дзесяці чыгуначных станцый. І ўсё ж на станцыі Прыяміна мы правялі дыспут «Якім павінен быць чалавек камуністычнага грамадства», на станцыі Калодзішчы — літаратурны вечар, прысвечаны творчасці беларускіх пісьменнікаў. На вечар да нас прыязджалі пісьменнікі С. Шушкевіч і Я. Садоўскі. На станцыі Асіповічы адбыўся дзіцячы ранішнік.

За пяць месяцаў больш ста лекцый на розныя тэмы прачытана ў вагоне-клубе для работнікаў станцый і насельніцтва. Па тры-чатыры кінасеансы ў дзень паказваецца для дзяцей і дарослых.

Разнастайная работа перасоўнага клуба. Зусім нядаўна па ініцыятыве Дзяржаўнага мастацкага музея БССР пры вагоне-клубе арганізавана выстаўка карцін беларускіх мастакоў. Каля двух месяцаў перасоўная выстаўка была жаданай госцяй на многіх станцыях. І трэба шчыра сказаць, што энергія, затрачаная на арганізацыю гэтай добрай справы загадчыкам перасоўнага фонду музея Г. Каралём і Д. Харнашовай, патрачана не дарэмна. Выстаўку наведала каля васьмі тысяч чалавек. Работнікі музея, якія абслугоўвалі выстаўку, правялі больш 60 лекцый і гутарак аб выяўленчым мастацтве, аб творчасці беларускіх мастакоў.

І няхай сабе з выгляду не вельмі прыгожая кніга водгукаў клуба і выстаўкі, затое запісы ў ёй гавораць аб культурным росце нашых людзей, аб пашырэнні іх кругагляду і духоўных запатрабаванняў. Шмат водгукаў і пажаданняў запісана ў кнізе. «У кожны свой прыезд работнікі вагона-клуба радуюць нас нечым новым», — пішуць чыгуначнікі станцыі Калодзішчы. І гэта найлепшая ацэнка работы Доры Харнашовай і ўсіх тых, хто разам з ёю нясе культуру ў самую гушчу народа.

М. МАЦВЕЕНКА,
інструктар Кастрычніцкага райкома партыі горада Мінска.

Тут, ля гэтых свяшчэнных сцен, робіцца больш мужнымі сэрцы, мацнейшымі рукі, нават калі яны ўскладаюць вянкі.
На далёкую родную Кубу ляжыць шлях гэтай смуглай дзяўчыны, кубінскай студэнткі Глорыі Аскун. І апошнія гадзіны на гасціннай савецкай зямлі, на гераічнай зямлі Брэсцкай цытадэлі, напоўнены для яе асаблівым зместам. Гады, тысячакіламетровыя адлегласці... Але дзіўным чынам пераплецены падзеі гераічнай гісторыі Брэсцкай крэпасці і гераіка сённяшніх дзён яе радзімы Кубы.
Фота В. ГЕРМАНА.

НАШЫ ГОСЦІ

Песні гарняцкага краю

Ад выступлення ножнага з прафесіянальнага калектыву заўсёды чакаеш чагосьці свайго, непаўторнага яркага і самабытнага як у выбары рэпертуару, так і ў характары падачы яго са сцэны, у манеры выканання. Канцэрты шахцёрскага ансамбля песні і танца Данбаса, якія адбываліся ў гарадах нашай рэспублікі і ў Мінску, паказалі, што вялікі таленавіты творчы калектыў (мастацкі кіраўнік, заслужаны дзеяч мастацтва УССР кампазітар З. Дунаеўскі) імкнецца «гаварыць» з гледачом ад імя ўсяго праслаўленага гарняцкага краю, ад імя тых, хто здабывае ў нетрах нашай зямлі «чорнае золата».

...На нейкі момант вялізнае купалападобнае памяшканне Мінскага цырка, дзе праходзілі канцэрты ансамбля, пагрузілася ў цемру. Раптам паплылі ўрачыстыя гукі вядомага «Маршу шахцёраў» Ю. Хрэннікава. І ўслед за гэтым два невялікіх ланцужкі агеньчыкаў [illegible] на цыркавую арэну. Апранутая ў шахцёрскую форму мужчынская харавая група ансамбля, трымаючы ў руках запаленыя гарняцкія лямпы, спявала пра савецкіх шахцёраў, пра выдатных гвардзейцаў рабочага класа. Здавалася, што тыя, хто з такім запалам і энтузіязмам выконваў гэтую песню, накіроўваюцца ў забой на працоўную вахту.

Такі своеасаблівы «запеў» вакальна-харэаграфічнай кампазіцыі «Родны Данбас» у выкананні гасцей падкрэсліў сваёй арыгінальнасцю і добрай выдумкай. [illegible]

Іменна гэтая кампазіцыя, блізкая па сваіх жанравых асаблівасцях да творчых задач ансамбля, і нібы ў дадатак да яе выкананыя патрыятычны хор З. Дунаеўскага «Данбас, Данбас», лірычная песня А. Філіпенкі «Зорачка ясная», што складаюць праграму першага аддзялення, цалкам раскрываюць творчае аблічча ансамбля [illegible]

[illegible]

Вялікае ўражанне пакінула танцавальная група ансамбля (галоўны балетмайстар А. Бандарэнка). У рускім танцы «Страданне», украінскім «Гапаку» танцоры прадэманстравалі віртуознасць рухаў і нястрымную творчую энергію.

[illegible] што з-за дрэннай акустыкі самі выканаўцы многае трацяць для сябе ў канцэрце, мы пазбаўляем магчымасці большую палавіну публікі па-сапраўднаму задавальняцца музыкаю і сачыць за майстэрствам танцораў.

Г. СІЦЯК.

У выніку двухбаковай дагаворанасці амерыканцы на многія гады акупіравалі Англію сваімі войскамі і паветранымі сіламі. Англія ператварылася цяпер у стартавую пляцоўку для амерыканскіх ракет з ядзернымі боегалоўкамі.
(З газет).

АНГЛІЙСКІ «ЛЁВА» Ў РОЛІ НОВАЙ. Мал. Ул. БАРАНОЎСКАГА.

У ЧАКАННІ ГАСТРОЛЯЎ

За апошні год колькасць наведвальнікаў некалі папулярнага і мнагалюднага парку імя М. Горкага значна зменшылася. Справа ў тым, што ў ім поўным ходам ідзе будаўніцтва. Праз год-два гэты парк стане прыгажэйшым месцам адпачынку нашых дзяцей.

Аднак музычнае жыццё ў парку імя Горкага не замірае і сёлета. На эстрадзе Зялёнага тэатра рэгулярна выступаюць прафесіянальныя музычныя калектывы, канцэртныя брыгады, аматары самадзейнага мастацтва. Асабліва добра наведваюцца канцэрты духавога аркестра штаба Беларускай ваеннай акругі.

Гэты таленавіты і надзвычай працаздольны калектыў добра знаёмы шырокай грамадскасці рэспублікі па сваіх выступленнях на святах песень, па ўдзелу ў ваенных парадах і г. д. Яго можна было ўбачыць і раней на танцавальнай пляцоўцы ці канцэртнай эстрадзе горкаўскага парку. Але ў мінулыя гады канцэрты ваенных музыкантаў былі ўсё ж выпадковыя, наладжваліся ў гадзіны, нязручныя для працоўных, ішлі звычайна без аб'яў па досыць стракатых праграмах.

У гэтым годзе на працягу ўсяго летняга сезона духавы аркестр штаба БВА будзе рэгулярна выступаць з канцэртамі на сцэне Зялёнага тэатра не радзей аднаго разу ў тыдзень. Для такіх канцэртаў выбраны спецыяльны дзень тыдня, загадзя складзены праграмы, запрошаны салісты. І, каб паслухаць ваенных музыкантаў, збіраюцца шматлікія слухачы.

Як і ў час сваіх найбольш адказных зімовых выступленняў, духавы аркестр радуе злітнасцю гучання, добрай адпрацоўкай тэхнічных дэталяў, даволі чыстай інтанацыяй, выразнасцю выканання. У праграму кожнага з канцэртаў абавязкова ўваходзяць буйныя і складаныя творы сусветнай музычнай класікі, сучаснай музыкі і творы савецкіх кампазітараў.

Звярніце ўвагу на праграму канцэрта пад назвай «Музыка краін сацыялізма», які адбыўся на мінулым тыдні пад кіраўніцтвам А. Майзлера. У яе ўвайшлі: вальс з оперы «Яўгеній Анегін» Чайкоўскага, «Другая венгерская рапсодыя» Ліста, «Паланез» Шапена, «Славянскі танец № 2» Дворжака, «Танец камедыянтаў» з оперы «Прададзеная нявеста» Сметаны, «Танцы горцаў» з оперы «Галька» Манюшкі, «Хору-стаката» Дзініку — Уладзігерава, асобныя творы кітайскага кампазітара Джан Лі-чана, балгарскага — Карасціянава, савецкіх кампазітараў Дунаеўскага, Чарнецкага, Калманоўскага і іншых.

Гэта быў пяты канцэрт аркестра (першыя чатыры мелі назвы: «Папулярная музыка», «Творы савецкіх кампазітараў», «Руская музычная класіка», «Лаўрэаты Ленінскіх прэмій А. Хачатуран, Д. Шастаковіч, С. Пракоф'еў, В. Салаўёў-Сядой»).

Бліжэйшыя канцэртныя праграмы будуць складзены з маршаў і песень савецкіх кампазітараў, папулярных вальсаў, твораў заходняй і рускай класічнай музыкі. Намячаецца правесці канцэрт па заяўках слухачоў, у якім будуць выкананы найбольш папулярныя творы.

Радасна тое, што аркестр штаба БВА нястомна прапагандуе беларускую музыку і пашырае за кошт яе твораў свой рэпертуар. Так, гэтым летам, побач з раней напісанымі творамі Я. Цікоцкага, М. Чуркіна, П. Падкавырава, М. Шнейдэрмана прагучаць новыя творы і пералажэнні для духавога аркестра. Сярод іх: сімфанічная паэма «Партызанская быль» і «Марш» Ул. Алоўнікава, «Танец касманаўтаў» і апафеоз з балета Я. Глебава «Мара», «Вальс» і «Галоп» з «Калючай ружы» Ю. Семянякі, тэма з варыяцыямі «Чаго хочаш, таго просіш» М. Аладава, «Беларуская уверцюра» і «Урачысты марш» Ю. Бяльзацкага.

Актыўны ўдзел у канцэртах прымаюць не толькі салісты Беларускага тэатра оперы і балета, філармоніі, ансамбля песні і танца БВА, але і салісты аркестра: Г. Дыментаў (труба), А. Быкаў (барытон), Ул. Пуляеўскі (кларнет), Э. Шайбакоў (ксілафон), З. Кацэвіч (флейта), ансамбль кларнетыстаў. Дырыжыруюць канцэртамі заслужаныя артысты БССР Ул. Мартынаў, А. Майзлер, дырыжор І. Зарэцкі і начальнік кафедры дырыжыравання ваеннага факультэта пры Маскоўскай дзяржаўнай кансерваторыі І. Міраповіч.

Такі цікавы і працяглы летні канцэртны сезон духавога аркестра ў адным са сталічных паркаў Беларусі — справа, безумоўна, карысная і перспектыўная. Выступленні ваенных аркестрантаў будуць садзейнічаць папулярызацыі лепшых здабыткаў музычнай культуры сярод працоўных Мінска і пашыраць кола аматараў мастацтва.

Ужо цяпер нельга не заўважыць, што на канцэртах духавой музыкі слухачоў заўсёды намнога больш, чым на сімфанічных канцэртах у парках беларускай сталіцы. Гэта невыпадкова: сімфанічныя сезоны ў парках Мінска і некаторых гарадоў рэспублікі праводзяцца звычайна паспешліва, як кажуць, за адзін прыём. Зразумела, што два, пяць ці нават дзесяць музычных вечароў, наладжаных запар, не могуць прынесці такой карысці, як штотыднёвыя канцэрты духавой музыкі на працягу некалькіх месяцаў.

Апрача таго, добра і з густам падабраны рэпертуар аркестра штаба БВА несумненна дзейнічае на густы слухачоў, далучае іх да сапраўднага мастацтва.

Мне, напрыклад, не раз даводзілася чуць выступленні духавых аркестраў у Гомелі, Віцебску, Брэсце і іншых гарадах рэспублікі. На жаль, усе гэтыя паўпрафесіянальныя калектывы выконваюць толькі самыя папулярныя творы невялікіх памераў (дарэчы, не аб'яўляючы іх аўтараў!). Такое выкананне музыкі нават атрымала назву — «іграць для слыху». Між тым, у большасці мясцовых аркестраў ёсць даволі разнастайны рэпертуар і пэўныя патэнцыяльныя магчымасці творчай працы, але яны як след не выкарыстоўваюцца.

Чаму не браць, скажам, прыклад з выдатнага аркестра штаба БВА, які вядзе сапраўдную музычна-прапагандысцкую работу сярод насельніцтва? Толькі шкада, што ён абмяжоўвае сваю канцэртную дзейнасць выступленнямі ў Мінску і Мінскай вобласці. Калі б гэты аркестр часцей выязджаў у абласныя цэнтры рэспублікі і знаёміў тысячы слухачоў з высокім выканаўчым майстэрствам, то ён бы памог мясцовым музыкантам скіраваць сваю працу ў патрэбным напрамку.

У Савецкім Саюзе даволі часта наладжваюцца гастрольныя паездкі духавых аркестраў. Бываюць у нас падобныя калектывы і з-за мяжы. Чаму ж лепшы ў Беларусі аркестр штаба БВА, які не сорамна паказаць у братніх рэспубліках, павінен «стаяць на прыколе», чаму нельга пашырыць «геаграфію» яго выступленняў? Сваё права выступаць перад самай шырокай аўдыторыяй калектыў заваяваў яшчэ летам 1960 года на Усеармейскім спаборніцтве ваенных музыкантаў у Маскве, дзе заняў трэцяе месца.

Яшчэ летась кіраўніцтва аркестра зрабіла Белдзяржфілармоніі даволі слушную і перспектыўную прапанову арганізаваць гастролі аркестра па гарадах рэспублікі. Філармонія магла б, бясспрэчна, наладзіць такія гастролі, дарэчы, без якіх-небудзь матэрыяльных затрат. Але чамусьці яны так і не адбыліся. Трэба спадзявацца, што Міністэрства культуры і камандаванне БВА здолеюць знайсці агульную мову, і цудоўны творчы калектыў пазнаёміць са сваім выканаўчым майстэрствам больш шырокія працоўныя масы.

Д. ЖУРАЎЛЁЎ.

ФАКТЫ ГАВОРАЦЬ

КАМПАНІЯ СУПРАЦЬ БРЭХТА Ў ФРГ

Творчасць выдатнага нямецкага драматурга-гуманіста Бяртольда Брэхта вядома ўсяму свету. У прыватнасці, нядаўна яго п'есу «Матухна Кураж і яе дзеці» паставіў Дзяржаўны рускі тэатр БССР. Аднак у Заходняй Германіі па-ранейшаму раздаюцца галасы супраць свайго вялікага суайчынніка. Многім рэакцыянерам не падабаецца тое, што п'есы Б. Брэхта ідуць у некаторых тэатрах ФРГ. Справа дайшла да таго, што нядаўна адна з заходнегерманскіх радыёстанцый правяла дыскусію, у якой прыняў удзел вядомы антыкамуніст Фрыдрых Торберг. Ён заклікаў дырэктараў тэатраў не ставіць «крамольныя п'есы Брэхта».

Дастойны адпор рэакцыянеру даў усходнегерманскі штотыднёвік «Зонтаг», які змясціў артыкул Клаўса Гамеля «Міна з гадзіннікавым механізмам». Аўтар, у прыватнасці, піша: «Боязь Брэхта мае відавочныя рысы істэрыі. Уся антыбрэхтаўская кампанія ў ФРГ таксама з'яўляецца выключна істэрычнай. Але ў аснове гэтай істэрыі ляжыць усведамленне таго, што ... у культурнай пярэдняй Федэратыўнай Рэспублікі паклалі міну з гадзіннікавым механізмам, і жаданне як мага хутчэй пазбавіцца ад міны. Страх гэты мае падставы. Калі міна ўзарвецца, яны панясуць шкоду. Але што ж, шкода будзе нанесена так ці інакш. Гэта можна вычытаць у таго ж Брэхта...».

Супраць Торберга выступіў і заходнегерманскі часопіс «Монат». Ён быў вымушаны змясціць поўныя абурэння пісьмы Рудольфа Гартунга, Ванды Бронскай-Пампуш і іншых грамадскіх і культурных дзеячоў. Яны адхілілі ўсе тэзісы Торберга, змешчаныя раней у тым жа часопісе. Прытым рэдакцыя «Моната» спрабуе абараніць сябе дэмагагічным аргументам, што, маўляў, Торберг са сваім заклікам не ставіць Брэхта звяртаўся да дырэктараў тэатраў, а не да паліцы...

ЗДРАДНІК АТРЫМЛІВАЕ ПРЭМІЮ

У 1960 годзе прадстаўнікі шасці буйных заходнееўрапейскіх выдавецтваў — у тым ліку французскага «Галімар», заходнегерманскага «Раволт» і англійскага «Вайдэнфілд энд Нікалсан» — сустрэліся ў Фарменторы (востраў Маёрка, Іспанія) і вырашылі штогод прысуджаць дзве міжнародныя прэміі. Першая з іх — Міжнародная прэмія выдаўцоў — прызначалася для твораў, наватарскіх па змесце і форме. Другую — «Пры Фарментор» — меркавалася прысуджаць аўтару самага цікавага рукапісу, які знаходзіцца яшчэ ў... партфелі аднаго з выдаўцоў. Пасля прысуджэння «Пры Фарментор» твор абавязкова павінен друкавацца ў трынаццаці краінах, а яго аўтар атрымлівае 10 тысяч долараў у выглядзе авансу. У журы, якое павінна было штогод збірацца на Маёрцы, выдаўцы запрасілі многіх выдатных пісьменнікаў.

Летась Міжнародную прэмію выдаўцоў журы падзяліла паміж Бэкетам і аргенцінскім навелістам Боржэсам. «Пры Фарментор» атрымаў іспанец Хуан Гарсія Гартэлана, аўтар рамана «Летняя бура». На першы раз абышлося без скандалу, хаця крытыка і прызнала аднагалосна, што раман «Летняя бура» — больш чым пасрэдны.

Затое сапраўдны скандал выбухнуў у Фарменторы сёлета. Пачалося, бадай, з таго, што французскія ўлады адмаўляліся выдаць візу на ўезд савецкаму прадстаўніку, запрошанаму ў якасці назіральніка. Старшыня журы, выдатны італьянскі пісьменнік Альберта Маравія, выступіў з рашучым пратэстам. Потым выявілася, што іспанская цэнзура не прапускае ў друк ніводнай справаздачы з пасяджэнняў журы. «Дзіва што, — іранізавала французская газета «Франс Абсерватор», — у час дыскусіі часта паўтараліся словы «свабода», «дэмакратыя», «фашызм», «дыктатура...» Франко не мог не палічыць, што ўсё гэта гаворыцца наконт яго. А тут яшчэ журы даведалася, што ў Мадрыдзе арыштаваны выдатныя іспанскія інтэлектуалісты: паэты Габрыель Селайя і Жазэ Марыя Кабалера Баналд, мастак Артыз, мастацтвазнаўца Жазэ Марсія Дарэна Галван і інш. Яны абвінавачваліся ў тым, што іх жонкі прынялі ўдзел у дэманстрацыі, арганізаванай у падтрымку бастуючых гарнякоў Астурыі...

Журы, здавалася, было аўтарытэтнае: у пасяджэннях прымалі ўдзел Маравія, Генры Мілер, Бутор, Карла Леві, Вітарыні. Не адчувалася недахопу і ў дастойных кандыдатурах. Італьянцы называлі імя таленавітага пісьменніка малодшага пакалення Пазаліні, французы прапаноўвалі кандыдатуры Маргарыты Дзюра, Рабе-Грыле, Клода Сімона, амерыканцы — Сэлінджэра. І ўсё ж Міжнародную прэмію выдаўцоў атрымаў нікому да гэтага часу невядомы заходнегерманскі празаік Уве Джонсан. Яго раман «Трэцяя кніга пра Ахім» не вызначаецца асаблівымі мастацкімі вартасцямі, ды, урэшце, члены журы і не чыталі яго. Чым жа тады вытлумачыць рашэнне журы?

Спачатку заходнееўрапейскі друк сцвярджаў, што журы проста хацела адзначыць поспехі заходнегерманскай літаратуры, якой, маўляў, нанеслі многа крыўд рознымі беспадстаўнымі абвінавачваннямі. Але ж Уве Джонсан не быў адзіным кандыдатам ад Федэратыўнай Рэспублікі Германіі. Апрача яго называлася яшчэ прозвішча Гюнтара Граса. Яго раман «Бляшаны барабан», станоўча ацэнены прагрэсіўным друкам, вызначаецца арыгінальнасцю, экспрэсіўнасцю. І ў «традыцыйнасці» формы і зместу яго абвінаваціць нельга. Аднак у Джонсана была сур'ёзная перавага: нядаўна ён здрадзіў сваёй радзіме, уцёк з Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі ў ФРГ. Гэта прыйшлося да спадобы розным дзялкам ад імперыялістычнай прапаганды, у тым ліку і Мелвіну Ласкі, арганізатару славутых кангрэсаў «у абарону культуры», ініцыятару розных «антыкамуністычных мерапрыемстваў» і падбрэхічу з радыёстанцыі «Свабодная Еўропа». Той жа «Манчэсцер Гардыян Уіклі» прагаварыўся, што менавіта «Мелвін Ласкі падтрымліваў новых маладых нямецкіх пісьменнікаў». Такім чынам, журы паверыла суфлёру і прысудзіла грашовую прэмію ў 10 тысяч долараў здрадніку. Гэта выклікала хвалю абурэння ў прагрэсіўным заходнееўрапейскім друку. Ды і як не біць трывогу, калі лёс аўтарытэтнай міжнароднай узнагароды вырашаецца па падказцы такіх цемрашалаў, як Мелвін Ласкі.

Што чытаюць французскія рабочыя?

Прадстаўнік рэдакцыі французскай газеты «Экспрэс» вырашыў праверыць, што чытаюць рабочыя парыжскага аўтазавода Рэно. Можа, яны аддаюць перавагу розным дэтэктывам і коміксам? Можа, іх густ сапсаваны камерцыйнымі фільмамі і тэлеперадачамі? Аднак вынікі праверкі былі нечаканыя: рабочыя пераважна чытаюць класіку, добра ведаюць савецкую літаратуру, захапляюцца творамі Маркса і Леніна. Найбольш папулярныя аўтары — Джэк Лондан і Мікалай Астроўскі.

Французскія рабочыя добра знаёмы з філасофскай спадчынай Маркса, Энгельса, Леніна. На пытанне, што ёсць прывабнага ў творах Маркса, адзін з чытачоў адказаў прыкладна так: «Маркс—гэта як Ленін. Гэта нешта для нас».

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск
Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара—3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-22-04, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03
«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу
АТ 13184.
Друкарня выдавецтва «Звязда».